

ՃԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ՎՐՈՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՀԱՏՈՐ ԾԹ.

Կ. ՊՈԼԻՍ, ՄԱՐՏ 24, 1906

ԹԻԻ 12

ԱՐՏՈՆԱՏԵՐ Զ. Գ. ԿՐԻՆ

ՏՆՕՐԷՆ-ԽՄԱԿԻՐ Զ. Ս. ՊԱՐՆԸՄ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Անհատական հեղեցակագներ 201. — Քարոզիկներ Եւ Աւետարանութիւն 203. — Երրորդութիւն 205. — Հիւսիսային Արեւմտեան Անցքին Հարցը 207. — Ճլմարիտ Պատմութիւն Մանկական Կեանքի Ազատման Տր. Պարնարտի Զեռամբ 208. — Մեծ Պանք 210. — Բարաբբա 212. — Արդարացուր Զիւ, Փրկիչ 212. — Քաղաքական Լուրեր 213.

ԱՆՀԱՒԱՏ ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆՆԵՐ

[Խմբագրական]

Այս յօդուածը գրելու պահուն մասնաւոր անհատներ չունինք մեր մտաց առջեւ: Քրիստոնէա. կան Եկեղեցւոյ ճիւղերէն ոեւէ միոյն մէջ պաշտօնէութեան կոչուած ու նուիրուած ոչ ոք երբեք խօստովանած է մեզի թէ ինք կը քարոզէ ինչ որ չընդունիր: Այսու ամենայնիւ մեզի կը հաւատան թէ այդպիսիներ կան եւ թէ անոնց թիւը փոքր չէ: Այս տեղեկութիւնը այնպիսի աղբիւրներէ կը հասնի մեզի որ չենք կրնար կարծել զայն կամաւոր զրպարտութիւն: Ենթադրելով թէ ուղիղ է այն, ինչ կարծիք ունենալու է այդպիսի եկեղեցականներու վրայ:

Որոշ պատկերացնենք մեր առջեւ դասակարգն այն մարդոց որոնց վրայ կը ձեռնարկենք գրել: Մեր խօսքն այնպիսիներու վրայ չէ, որոնք երբեմն տարակոյսներով կը նեղուին: Դրեթէ՛ ամէն խորհող մարդ այնպիսի փորձառութիւն ունեցած է: Նախագահը զօլէճին, Եւր մենք ուսում առինք, օրուան ամէնէն մեծ ուսումնականներէն եւ ամէնէն հաւատարիմ Քրիստոնեաներէն մին էր: Անգամ մը Ըսու թէ այն անձը որ բնաւ տարակուսած չէ՛ բնաւ չէ հաւատացած ճշմարտապէս: Մենք չենք ռեզեր այդպէս ըսել, կան թերեւս ոմանք օրրող, վստահող բնութեամբ, որոնք երբեք ըսպէ՛ մը չտարակուսեցան: Երկնաւոր-Հօր գոյութեան կամ անոր

օրրոյն վրայ: Եւ եթէ կան այդպիսիներ, անշուշտ չենք ռեզեր զանոնք քաջալերել որ տարակոյսներ մշակեն: Սակայն այդ դասակարգին պատկանող խոհուն չափահասներու թիւը փոքր ըլլալու է: Այնպիսի վրայ այնքան չարութիւն կայ եւ մեր օրհնեալ կրօնքին ապացոյցները այնքան մեծ մասամբ ներքին ու անշուշտիկ են որ ատեն ատեն տարակոյսներ կու գան յոյժ շատերու: Եւ եկեղեցականները մարդ են միայն, եւ ուրիշներու հետ բաղդատամբ աւելի զերծ չեն տարակոյսներէ: Անգամ մը լսեցիք թէ եկեղեցական մը սկսաւ ամէն բանի վրայ տարակուսիլ, բայց ոչ անխորհուրդ խիզախութեամբ: Զգաց թէ իր Քրիստոնէական հաւատքը իր ամէնէն թանկագին բանն եղած էր, եւ անհնարին տազնապի մատնուեցաւ որ այն կը խուսափէր իր ձեռքէն: Բայց կար բան մը որու վրայ չէր կարող տարակուսիլ: Այն էր թէ Աստուած կը թագաւորէ: Ամբողջ փարելով այս մէկ ճշմարտութեան՝ մաքառեցաւ եւ ի վերջոյ յաղթեց իր տարակոյսներուն եւ ապա զգաց թէ կարող է դարձեալ քարոզել: Ամէնէն ամուր եւ անխախտ հաւատքը այն է, որ տարակոյսի վրայ տարածած այսպիսի յաղթանակով կը հաստատուի:

Պիտի չխօսինք այն անձին վրայ որ երբեմն տարակոյսներ կ'ունենայ յաղթելու, ոչ ալ անոր

վրայ որ հրապարակաւ կը խոստովանի իր հակա-
քրիստոնէական դիրքը : Մէկը որ ժամանակաւ կը
քարոզէր այս երկրի եկեղեցիներէն միոյն մէջ՝ տա-
կաւ կորսնցուց իր հաւատքը եւ հիմա կը ծաղրէ
Աւետարանն իբրեւ առասպելագիրք : Բայց չծաղ-
րեր Քրիստոնէական բեմէն : Կ'ըսէ թէ կղերական-
նութենէ եւ եկեղեցիէն ելած է ինք : Կ'ողորմեմ
համոզումի այս փոփոխութիւնը եւ սակայն պատ-
ուաւոր կ'անուանենք մարդուն ընթացքը : Չձե-
ւացներ թէ է ինչ որ չէ ինք :

Մարդիկը, որոնց վրայ կը խօսինք քոյն յօդ-
ուաթով, երբեմնական տարակոյտի վիճակէն անդին
գացած են : Աւետարանը առասպելագիրք կը նկա-
տեն : Տգէտ ու նախապաշարեալ կը համարին այն-
պիօնները որոնք հրաշքներուն կը հաւատան եւ
Քրիստոսի Աստուածութիւնն ու յարութիւնը
կ'ընդունին : Կ'արհամարհեն այդպիսիները : Եւ
տակաւին կը շարունակեն Աւետարանի պաշտօ-
նէութիւնը, խորհուրդները կը մատակարարեն,
հրապարակային պաշտամունքի կ'առաջնորդեն եւ
թերեւ մեղաւորներու արձակում կ'ուտան : Ինչ
խորհելու ենք այսպիսիներու վրայ :

Նախ, ենթադրենք թէ Սկեպտական պաշտօն-
եան գաղտ կը պահէ իր անհաւատութիւնը : Ու-
րիշներու առջեւ իբրեւ ճշմարիտ հաւատացեալ կը
ներկայանայ : Իր կրօնքին վրայ այնպէս կը խօսի
իբր թէ այն իրեն համար վերին կարեւորութիւն
ունի : Արտաքուստ ջերմեանդօրէն կ'առաջնորդէ
հրապարակային պաշտամունքին : Կ'աղօթէ հիւանդ-
ներուն համար, թէեւ պարապ ձեւակերպութիւն
կը համարի զայս եւ կը հաւատայ թէ աղօթքի խող
Աստուած չկայ : Սգաւորները կը մխիթարէ հա-
ւաստելով թէ իրենց ննջեցեալ սիրելիները փառա-
ւոր յարութիւն եւ օրհնեալ յաւիտենականութիւն
պիտի ունենան : Թէեւ ինք յիմարական ու ան-
հիմ կը համարի այսպիսի յօսքեր : Սակայն ինչ
լիւստ ունի այս, կրնայ հարցաւի, ցորչափ ժամա-
նակ մարդը ծածուկ պահէ իր անհաւատութիւնը :
Չկրնար ծածուկ պահել : Թերեւս բնաւ իր կար-
ծիքներուն վրայ բառ մը չխօսի իր ամէնէն մտե-
րիմ բարեկամին (թէեւ քիչեր կան այնչափ քաջ
իրենքզիրենք կառավարող որ անդեղեւ փարին
այդ ընթացքին), այդու հանդերձ ճշմար-
տութիւնը երեւան պիտի գայ : Անզգոյ խօսքով
մը մարդը գրեթէ օտուգապէս պիտի մատնէ ինք-
զինք : Եւ պիտի ըլլայ անկեղծութեան պակաս-
թիւն մը, որ պիտի եղծէ բոլոր անոր ծառայու-
թիւնները : Սրտի սպասաւորող սիրտն է որ հո-
գեւոր աղղեցութիւն կու տայ կղերին ծառայու-

թիւններուն : Պօղոս եւ Յովնանէս, Լուսաւորի
եւ Օգոստինոս, Ուէյլի եւ Մուտի չէին կրնար
երբեք ի գլուխ հանել ինչ որ ի գլուխ հանեցին,
եթէ յիշիկն չհաւատային Աւետարանին զոր կը քա-
րոզէին : Անոնք իրենց օրտին մէջ ընդունեցան ա-
նոր սրբացուցիչ եւ մխիթարիչ զօրութիւնը եւ
ապա ուրիշներու հաղորդեցին սիրով : Խոնարհա-
գոյն եկեղեցականն ալ նոյն հաւատքը եւ անձնա-
կան փորձառութիւնն ունենալու է որպէս զի իր
կոչման յարմար ըլլայ : Առանց ասոնց՝ բնաւ յար-
մարութիւն չունի հոգեւոր բաներու մէջ ուրի-
շներու ծառայելու, ինչպէս բժշկութիւն ի գործ
դնելու յարմարութիւն պիտի չունենար առանց
ախտերու վրայ ծանօթութիւն ունենալու :

Բայց, ի բաց թողլով ուրիշներու վրայ մար-
դուն աղղեցութիւնը, ինչ ըսենք պիտի բռն անոր
նկարագրին վրայ : Կեղծաւոր է : Կը կեղծէ ըլլալ
ինչ որ չէ : Կանոնաւոր խաբեայի մը կեանք կը
վարէ : Իր պաշտօնական ամբողջ կեանքը դերա-
սանի կեանք է եւ օտութիւն է այն բաներուն
հանդէպ, զորոնք անկեղծ հաւատացեալներ ամէնէն
թանկագին եւ ամէնէն նուիրական բաները կը
համարին : Այսպիսի կեանք մը յօյժ աւերիչ աղ-
ղեցութիւն կը գործէ մարդուն ամբողջ նկարա-
գրին վրայ : Ոչինչ կը թուի անոր նուիրական :
Պատկառանքի զգացումը սաստիկ կը տկարանայ,
եթէ ամբողջովին չլնջուի անգամ : Եւ իր խօսքը
անվստահելի կ'ըլլայ : Եթէ իր պաշտօնական ամ-
բողջ կեանքը կանոնաւոր խաբէութիւն էր, ու-
րիշ բաներու մէջ ալ պիտի խաբէ երբ իրեն նպաս-
տաւոր համարի զայդ : Շատ պիտի դժկամակիւն
այդպիսի մէկուն դրամ յանձնել իբրեւ աւանդ :
Կրնայ ապահով պահել զայն եւ առանց երբեք գող-
նալու անոր օրինաւոր հաշիւը տալ, բայց այդպէս
պիտի ընէ, կը կարծենք, մանաւանդ իր համբաւը
անաղարտ պահելու փափաքէն քան ներքին ուղ-
ղամտութենէն :

Սակայն ենթադրենք թէ եկեղեցականը համար-
ձակ կը հոչակէ իր անհաւատութիւնը եւ կ'աշխա-
տի փորել հիմքն այն հաւատքին, զոր իր հօտն
ունի գերբնականի եւ Քրիստոնէութեան բոլոր
վսեմագոյն վարդապետութիւններուն վրայ : Տար-
բեր տեսակ ամբարշտութիւն է այս : Չենք ըսեր
թէ նուազ լիւստ կը հասցնէ այսպիսին, բայց չփոր-
ձեր ծածկել իր զինչութիւնը : Կրնանք զայն ա-
ւելի յարգել քան միւս մարդը, պայմանով սա-
կայն որ նախ հրաժարի կղերականութենէ եւ ապա
քարոզէ իր Սկեպտական գաղափարները : Վստի զի
նայեցէք ինչ կ'ընէ : Ամէն եկեղեցի կարգ մը վար-

դապետութիւններ ունի, զորոնք իրեւ Աստուածային ճշմարտութիւն կ'ընդունի Ամենակալին կողմէ մարդոց յայտնուած՝ ձեռամբ ներշնչեալ մարդոց եւ մանաւանդ Յիսուս Քրիստոսի։ Սոյն ճշմարտութեան ընծայուած յարգը կը տեսնուի եկեղեցիներու շինութեան եւ կրօնական հրապարակային երկրպագութեան պահպանման համար յանձն առնուած մեծ ծախքերէն։ Եւ ամէն եկեղեցական, երբ ձեռնադրութեամբ կը նուիրուի օրբազան իր պաշտօնին, կ'աւելնէ պաշտպանելու քարոզել այն ճշմարտութիւնը, զոր եկեղեցին ընդունած է։ Եթէ ջանայ ջնջել մարդոց հաւատքը այդ ճշմարտութեան վրայ, աւխտադրուած մը կ'ըլլայ։ Կը նմանի այն ծառային, որ իր տիրոջ ծառայելու համար ամբական կ'առնէ, բայց իրապէս իր տիրոջ թշնամիին կը ծառայէ։ Կամ կը նմանի վաճառատան այն պաշտօնէին որ իր տիրոջմէն թոշակ կ'առնէ, բայց կ'ախտաւոր վաճառատան յաճախորդներն համոզել որ իր տիրոջ մրցակցին վաճառատունն յաճախեն։ Կամ թերեւս աւելի լաւ լուսաբանութիւն պիտի ըլլայ ըսել թէ կը նմանի շէնքի մը պատերը ամբողջութեամբ կանչուած մէկուն, որ իր օբականը կ'առնէ, բայց ամէն բան կ'ընէ պատերուն հիմերը քակելու համար, որպէս զի շէնքը ինչայ կործանի։

Թերեւս եկեղեցականը միջին ճամբայ մը կը բռնէ, Հառարակ ժողովրդին այնպէս կը ցուցնէ թէ ամուր փարած է հին հաւատքին, բայց մտերիմ բարեկամներու կը յայտնէ իր անհաւատական գաղափարները։ Այդ պարագային մէջ արժանի է վերոյիշեալ երկու դատարարներն ալ տրուած դատապարտութեան։ Անոնք օրոնց կը յայտնէ իր տեսութիւնները՝ հաւանքէն հօտին մտաքի մարդիկն են, եւ պիտի չօչանան անհաւատական գաղափարները ուրիշներու հաղորդել։ Այդպէս կը ցածնայ ժողովրդին բարոյականը, վառն զի ինչ ալ ճշմարիտ ըլլայ քանի մը բացառիկ անձերու նկատմամբ, ընդհանուր հասարակութիւնը ուղիղ կենցաղի չաւղին մէջ պահուելու համար պէտք ունի հանդերձեալ կեանքի եւ դատաւոր Աստուծոյ մը հաւատալու։

Սակայն ինչ ընելու է եկեղեցական մը, որ իր հաւատքը կորսնցուցած է։ Ուրիշ արհեստ չունի, պաշտօնէութեամբ է որ կ'ապրի։ Կ'ազգենք որ առօրէի մնայ։ Այո, եթէ ուրիշ ճար չկայ։ Աւելի աղէկ է հաւատարիմ մարդ ըլլալ ու անօթի մեռնիլ քան կեղծաւոր կամ ուխտադրուած ըլլալ ու խաբէութեամբ ապրիլ։ Սակայն տեղի չկայ անօթի մեռնելու, իր կրօնքին վրայէն հաւատքը վերցնող մարդը թող մէկդի դնէ իր եկեղեցական սքեմը եւ

ընդունի ուսէ գործ, որչափ ալ խոնարհ ըլլայ այն, որով կարող է ապրուստ մը ճարել պարկեշտութեամբ։

Ինչպէս ըօինք օկիզըր, մաքի առջեւ չունինք մասնաւոր անհատ մը, եւ ոչինչ աւելի հաճելի պիտի ըլլայ մեզի քան գիտնալ թէ անհաւատ եկեղեցական չկայ այս երկրին մէջ։

ՔԱՐՈՋԻՉՆԵՐ ԵՒ ԱԻԵՏԱՐԱՆՉՈՒԹԻՒՆ

Տր. Տօսըն իր մօտերս հրատարակած մէկ գիրքին (*) առաջին գլխին մէջ իր աւետարանչական փորձառութիւնը կը պատմէ, եւ հոս այդ գլխուն իմաստը համառօտիւ կը ներկայացնենք մեր ընթերցողներուն։

Տր. Տօսըն, Լոնտոնի մէջ տասը տարի ամենայն յաջողութեամբ քարոզելէն ետքը, երբ 1902ի ամառնային արձակուրդին կը մտածէր իր գործին վրայ, անոր նկատմամբ տեսակ մը յուսահատութիւն եւ շփոթութիւն, եւ թէ՛ իր անձին թէ՛ իր ժողովրդին վիճակին վրայ պակասութիւն մը զգալով սկսեալ քննել իր ներքին կեանքը։ Թէեւ խորհեցաւ թէ իր եկեղեցին փոխելով ազատ պիտի ըլլար այս դժուարութենէն, տեսաւ որ դժուարութիւնը հոն չէր, այլ իր ներսիդին։ Թէեւ եկեղեցւոյն գործերը կանոնաւորապէս կը շարունակուէին, տեսաւ թէ դանձը մղող ոյժին մէջ թերութիւն մը ըլլալու է։ Մէյմը մտածեց թէ արդեօք աւելի աղէկ կ'ըլլար քարոզչութիւնը թողուլ եւ գրչով ախտախիլ Տէրօջը գործին մէջ։ Այս հարցումին ալ նոյն պատասխանը կու տայ։ Վերջապէս կ'որոշէ մնալ իր մտաւորպարին հասնելու կերպ մը գտնել։ Բայց այս կերպը ինչ պիտի ըլլար։ Ինչ էր պակաս տարրը։ Ասոր պատասխան չկրցաւ տալ։

Հետեւեալ տարին Պրայթըն գումարուած եկեղեցական ժողովի մը մէջ բանախօսել կը հրաւիրուի։ Այն տեղի հոգեւոր մթնոլորտը, մանաւանդ խօսուած քարոզներէն մէկ քանին, ներկայից վրայ խորունկ ազդեցութիւն թողուցին, եւ ներկայ գտնուող իր 1,000 անդամներ քաղաքին փողոցները ելան եւ օրոնց որ հանդիպեցան, թէ՛ արարան թէ՛ իգական սեռէն, աղօթքի ժողովին հրաւիրեցին եւ հոն անոնց հօգ. փրկութեան համար ախտաբեցան։

Այս դէպքին վրայ Մր. Տօսըն կը գտնէ իր պաշտօնին մէջի թերութիւնը։ Տեսաւ թէ իր գործին մէջ աւետարանչական եռանդը եւ Քրիստոնէութիւնը տարածելու օգին կը պակսի։

Տր. Տօսըն, երբ այս ժողովէն իր եկեղեցին կը

(*) The Evangelistic Note

վերադառնայ, իր ներսիդին կը զգայ փափուկ փոփոխութիւն մը: Թէեւ չէր կրնար նկարագրել թէ ինչէ՛ կը բաղկանար այդ փոփոխութիւնը, գիտէր սակայն թէ տեղի ունեցած էր զարմանալի փոփոխութիւն մը, որ իր մէջ ամէն բան փոխած էր: Աւետարանչական այս եռանդը, այսինքն ուղղակի հոգիներու փրկութեան համար աշխատելու փափաքը, իր եկեղեցւոյն մէջ ներմուծելու որոշում տուաւ: Եւ եկեղեցին անոր այս ձեռնարկին սիրայօժար համակերպեցաւ, եւ թէ՛ օարկաւագները թէ՛ եկեղեցւոյ անդամները սկսան աշխատիլ շրջակայ ժողովրդին մէջ: Պիտի չարունակուէ՛ր այս ձեռնարկը եւ այս եռանդը: Այս շատ փափուկ հարցում մըն էր: Բայց որովհետեւ անգամ մը սկսած էին այս կերպով գործել, եւ գործին մէջ ուրախութիւն եւ յաջողութիւն գտած էին, քնականաբար անօր մէջ չարունակեցին: Աօրը վրայ եկեղեցւոյ պաշտօնեաներուն, եկեղեցւոյ անդամներուն, վերջապէս ամբողջ եկեղեցւոյ վիճակը բոլորովին փոխուեցաւ:

Իբրեւ հետեւանք սոյն դէպքին, Մր. Տօսընի միտքը երկու կարեւոր խնդրի կը դառնայ. 1. Հասարակ եկեղեցի մը՝ աւետարանչական գործով զբաղող կեդրոն մը կրնայ ըլլալ: 2. Աւետարանչական սոյն խնդիրը հովուական պաշտօնին հետ ինչպէս կարելի է համաձայնեցնել: Այս հարցումներուն առաջինին Տր. Տօսըն հաստատական պատասխան կ'ու տայ եւ միանգամայն կ'ապացուցանէ զայն իր եկեղեցւոյն փորձառութիւնովը: Եւ անոր կարծեօք, եթէ եկեղեցւոյ այսօրինակ գործով աշխատելուն դէմ առարկողներ գտնուին անգամ, երբ անոնք այս կերպով տեսնուած գործերուն տեղեկանան ուղղակի, եւ արդիւնքը իրենց աչուներով տեսնեն, անշուշտ պիտի հաւնին անոր եւ զարկ պիտի տան:

Տր. Տօսըն հովիւներուն աւետարանչութեան հետ ունեցած յարաբերութեան նկատմամբ կարծիք կը յայտնէ թէ, եթէ հովիւները աւելի պարզ մեթոտով մը եւ աւելի բուռն եռանդով զիմու՛մ ընեն իրենց ունկնդիրներուն, անսարակօյս սոյն մեթոտը ոչ միայն արգելք պիտի չըլլայ, այլ նոյն իսկ պիտի օժանդակէ: Հովիւին գործը միայն քարոզի պատրաստութիւն եւ ընթերցում չէ: Ամէնէն կարող եւ ամէնէն գիտուն հովիւներն անգամ կրնան գործել այս մեթոտին համեմատ: Աւետարանչին յաջողութիւնը ուղղակի ունկնդիրներուն զիմու՛մ ընելու, եւ այդ զիմումէն անմիջապէս բարի արդիւնք մը յառաջ գալուն հաւատալուն մէջ է: Քարոզիչները պարտին ուսումնասիրել հոգիներ

վաստելու եղանակը: Եւ որովհետեւ այս բանը հովուութեան այբուբենն է, զանիկա ձեռք բերելը միայն աւետարանչիներուն չպատկանիր, այլ իւրաքանչիւր հովուի եւս պարտականութիւնն է: Մանաւանդ ընտիր դաստիարակութիւն ընդունած հովիւներ պէտք է որ կարող ըլլան ի գործ դնել ասիկա մեծ յաջողութեամբ: Այսպիսի հովիւներ Աւետարանին բարի լուրը կրնան դիւրաւ հաղորդել թէ՛ տգէտի թէ՛ գիտունի:

Յառաջդիմական աստուածաբանութեան հետ այս մեթոտը ինչպէս համաձայնեցնելու է հարցման սապէս կը պատասխանէ Տր. Տօսըն թէ, թէեւ աստուածաբանութեան մէջ յառաջդիմողներ հոգեւոր եռանդի եւ նախանձի կողմանէ ընդհանուր կերպով դանդաղ գտնուած են, սակայն հետեւանք միշտ այսպէս չէ անհրաժեշտ: Բարձրագոյն քննադատութեան ծանօթանալը պէտք չէ որ Քրիստոսի խաչին արժէքը տեսնելու արգելք ըլլայ: Եթէ Եօսի հայ պատգամը հասկնանք եւ զգանք, մեզի համար տարբերութիւն չըներ երկու կամ քսան Եօսիներու գտնուիլը: Յովնանու գիրքին նկատմամբ հայեցողութիւնները կամ յայտնութեան սահմանը եւն. անօր մէջ պարունակուած պատգամին հետ առնչութիւն չունին: Աւետարանչական մեթոտը ասոնցմէ չներգործուիր:

Յառաջդիմական աստուածաբանութիւնը կրնայ հաստատել թէ ինք լոկ ժխտական բան մը չէ, այլ էական արժէք ունի, ցուցնելով թէ հոգեւոր եռանդի եւ ջանասիրութեան ընդունակ է: Եւ եթէ յառաջդիմական աստուածաբանութիւնը իր նոր գիւտերուն վրայ աւելցնէ նաեւ կենդանի հոգեւոր փորձառութենէ արդիւնաւորուած հաւատքը եւս, այն աստեւ կրնայ աշխարհի աւետարանչական մեծագոյն օյժն ըլլալ:

Այսու ամենայնիւ աւետարանչիւ պէտք է որ խորհող մարդ ըլլայ: Քարոզին մէջ ուղեղի գործալ գտնուելու է: Կրթութիւնն ու դաստիարակութիւնը պարտին միանալ աւետարանչութեան հետ:

Արդ, քարոզիչ մը ինչ կերպով պատրաստուելու է այս տեսակ աւետարանչութեան: Աօրը առաջին պատասխանը օտ է: Աւելի խոր հոգեւոր կեանքի տիրացիր, եւ միջոց կ'ըլլաս հոգեւոր նոր զօրութեան ուրիշներու հաղորդ ըլլալուն: Քարոզիչներուն մեծ փորձութիւնն է յաջողութեան համար աւելի իրենց խելքին ապաւինիլ քան Սօսըն Հոգւոյն ուղղիչ եւ կենդանարար զօրութեան: Հաւատքը միօտիբական եւ Աստուծային տարբէն փոխադրել գաղափարներու զրական եւ բացայայտ ոլորտին մէջ: Քարոզը խելքի գործի մը երեսիլք

կ'անէ։ Կարեւորութիւն չորսուիր Գրիստոսի իր աշակերտներուն ըրած այն խոստմունքին թէ ըստ հարկին խօսելու համար Սուրբ Հոգին պիտի տրուի։ Աստուածաբանական ճեմարաններու մէջ քարոզիչներուն տեսած պատրաստութիւնը այս զգացումը կ'արծարծէ։ Եւ քարոզչութեան մէջ մարգարէական տարրը կ'անհետանայ։ Գարոզիչը ոչ թէ Աստուծոյ այլ ի՛ր միտքը կ'ըսէ։ Բայց աւետարանչական պաշտօնին մէջ զօրութիւնը աւելի հոգեւորականին մէջ է քան մտաւորականին։ Սփռելթոցի Թովմաս, յամի Տեառն 220, Ասիգեցի Ֆրանչիսկոսի քարոզներուն ունկնդրելէն ետքը սապէս ըսած է. «Գարոզիչի ոճը չունի, այլ՝ տեսակցելու պէս կը խօսի, Բայց եւ այնպէս Աստուած անոր խօսքերուն մեծ ներգործութիւն տուած է»։ Ահա ճիշտ այս է ճշմարիտ աւետարանչին գործը։ Անիկա վատահ ըլլալով թէ Աստուածային զօրութիւնը իր բերնով կը խօսի, ինքզինք բոլորովին անոր յանձնելու է։ Շատ անգամ ահարկեալն եղած է այս տեսակ քարոզներու համար։ «Ասոնց մէջ ինչ կայ որ ժողովրդին վրայ այսքան ազդեցութիւն կ'ըլլայ։ Նստեր ատոնցմէ աղէկ քարոզ կրնան տալ»։ Ծշմարիտ է։ «Բայց Աստուած տկարները ընտրեց որպէս զի ամօթով ընէ զօրաւորները»։ Հոգեւոր զօրութիւն ձեռք բերելու մէկ կերպն է հոգեւոր կեանքը ապրիլ գործնականապէս։ Գարոզիչը պէտք է որ առաջնորդ ըլլայ իր գործին մէջ, եւ մեզմէ շատերուն պակասութիւնը ոչ թէ ետ երթան եղած է, այլ՝ յառաջ չեւթալը։ Մենք կրնանք Ֆրանչիսկոսի կամ Պրնեռնի պէս կեանք անցընել, կրնանք տիրանալ անոնց եռանդին, անոնց զօրութեան, անոնց շնորհքին։ Սուրբ Գրիգոր, պատմագրութիւնը, փորձառութիւնը մեզի կը պատասխանեն թէ կրնաք։ Անոնց իղձն ու նպատակակէտն էր հոգիներուն փրկութիւնը։ անոնց ոյժը կատարելապէս եւ ամբողջովին Գրիստոսի յանձնուին էր, եւ անոնց շնորհքը Սուրբ Հոգին էր։ Իսկ անոնց ամէն ոք կարող է տիրանալ։

Արդ աւետարանչին զրամագլխին ինչ ըլլալը հասկնալէ ետքը կը հարցնենք։ Աւետարանչիներուն քարոզին յատկութիւնը ինչ ըլլալու է։ Ֆրանչիսկոսի համար ըսուածը Սալմոնարուայի համար ալ ճշմարիտ էր, եւ պարտի ճշմարիտ ըլլալ իւրաքանչիւր քարոզչի համար եւս։ Պէտք է որ վտարենք ձեւականութիւնները։ Պէտք է որ խըղճով առգործուին։ Պէտք է որ քարոզները երեւակայական պատերազմ ըլլան։ Անոնց մէջ հոգեւոր նպատակ մը գտնուելու է։ Եթէ քարոզին մէջ նպատակ կենայ, քարոզը ուղղակի ունկնդրին դի-

մում կ'ընէ, եւ կարելի չէ այսօրինակ դիմումի զօրութիւնը չզգալ։ Վերջապէս, աւետարանչին քարոզին մէջ պէտք է որ ազդեցութիւն գտնուի։ Անիկա Աստուծոյ կողմանէ կ'ազդարարէ։ Քարոզչին զօրութիւնը ուղիղ կը համեմատի անոր վարքին, նկարագրին, կեանքին եւ պատգամին միջոցաւ ստեղծուած ազդեցութեան հետ։

ՅՈՎ. Գ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ԵՐՐՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Գ

Գրիստոնէական իմաստասիրութեան կանխագոյն դարերուն մէջ դանազան ջանքեր եղան իրենց երեւան բերած խնդիրները լուծելու։ Երբորդ դարուն մէջ երկու հակընդդէմ տեսութիւններ կային, որոնք կը համաձայնէին իրենց կեդրոնական կէտին վրայ։ Հասարակաց համաձայնութեան այս կէտն էր Մենագետականութիւն (Մենարքիանիզմ) կոչուածը այն ժամանակ ծանօթ, կամ միակ սկզբունքի գաղափարը։ Տեսութեան մէկն էր պարզապէս ինչ որ հիմա կ'անուանենք Միադաւանութիւն, որ կ'ուրանար խնդրին նոյն իսկ տարրերը, ուրանալով Գրիստոսի Աստուածութիւնը։ Միւսը կը կոչուէր Հայրաշարժարեանութիւն (Փաթրիսիափանիզմ), եւ կը նշանակէ թէ Հայրը Հայրաշարժեցաւ։ Տերտուղիանոս, անոնց մեծ հակառակորդը, իր հետաքրքրական ոճով ըսաւ այս տեսութիւնը ընդունող ժողովրդին համար թէ «Անոնք խաչեցին Հայրը եւ քսոսեցին Հոգին»։ Եւ սակայն ատիկա կ'ընդունէին պարզ բարեպաշտութիւն ունեցող անձինք, որոնք կ'ուզէին իրենց կրօնքը գերծ պահել բնազանցութենէ։ Այս տեսութիւնը իր նախնական ձեւին մէջ պարզապէս կը նայնացնէր գրիստոս Աստուծոյ հետ, եւ ուստի կը վարդապետէր թէ Աստուած աշխարհ եկաւ մարդու կերպարանքով։ Դուք այսօր միեւնոյն գաղափարին կը պատահիք այնպիսիներու մէջ, որոնք կը շատանան ըսելով թէ Յիսուս Աստուած է, ատոնց առիճանելու այս խօսքը։ Հոս Հայրը եւ Որդին միեւնոյն անձը կ'երեւանան։ Միմիայն տարբերութիւնը սա է որ Որդին է Աստուած մարմնացեալ։ Աստուած իր վրայ մարդկային կերպարանք առած է։ Այդ է Գրիստոս։ Այս գաղափարին աւելի նըրաջած զարգացումը ծանօթ է Սաբելիանութիւն առնուով, անոր հեղինակին Սաբելիոսի անուամբ։ Գրաւիչ վարկած մը, վառն զի պարզ է։ Բայց իրողութիւններուն կը յարմարի։ Աւետարաններուն մէջ Յիսուս կը խօսի իր Հօր վրայ։ Ուրեմն իր անձին վրայ կը խօսի։ Կ'աղօթէ իր Հօրը։ Ուրեմն

իր անձին կ'աղօթէ, կ'ըսէ թէ եկած չէ իր կամքը ընելու, այլ՝ անոր կամքը որ զինք զրկեց, ինքզինք զրկեց։ Առաքեալները եւս կը գրեն թէ Աստուած իր Որդին զրկեց, Հոս աչքի զարնող օրոշում մը կայ Հօր եւ Որդւոյ մէջտեղ։

Յիշենք ուրիշ ձեռնարկ մը այս գաղտնիքը լուծելու համար։ Դ. Դարը տեսաւ Արիստականութեան ծագումը եւ մեծ ճակատամարտը այս դրուածեան եւ Ուղղափառութեան մէջտեղ որ բանաձեւուեցաւ Նիկիոյ ժողովին մէջ օրմէ արտադրուեցաւ Նիկիական Հանգանակը։ Արիստ վարդապետեց թէ Քրիստոս առաջինն ու բարձրագոյն էր բոլոր արարած էակներուն, գործիչը՝ որով Աստուած ստեղծեց տիեզերքը, ինք արարած ըլլալով հանդերձ, Արիստի նպատակն էր բողոքել Սաբելիանութեան դէմ որ Աղեքսանդրիոյ մէջ ծաւալած էր իր ժամանակը։ Ուղեց ապահովել Քրիստոսի ուրոյն գոյութիւնը։ Բայց անոր հակառակօրդները պատասխանեցին թէ, եթէ կը թոյլատրէր երկրպագութիւն մատուցանել Քրիստոսի, առիկա կ'ուսկալուէր իր վարկածին համեմատ, քանզի այսպէս ընելով արարած մը պաշտուած կ'ըլլար։ Դարձեալ, Արիստականներուն Քրիստոսը հրէշ էակ մըն էր, ո'չ Աստուած ո'չ մարդ։ Անիկա ո'րչափ բարձրացած ըլլայ ալ, եւ ցաւայն ըստ որում արարած, անհունապէս օտորին է Աստուծոյ։ Այսպիսի Քրիստոս մը չէր կրնար միջնորդ ըլլալ Աստուծոյ եւ մարդոց մէջտեղ։ Այս վարկածը օրքան տալիս, բինակ ալ թուի մեզի, Ժ. Դարուն շատ ընդհանրացած էր յԱնգղիա։ Հիմա քիչ պաշտպաններ ունի։

Արդ Երրորդութեան վարդապետութիւնը ձեռնարկութիւն մըն է ներկայացնելու թէ մենք ինչ կը խորհինք Աստուծոյ վրայ Քրիստոսի եւ Սուրբ Հոգւոյն վերաբերմամբ, այնպէս որ խոյս տանք Սաբելիանց խառնադադանէն (Սկիլա) եւ Արիստականաց Անդուշէն (Քարիքը)։ Ասիկա շատ անգամ թխալ կը դատուի թխալ ըմբռնուելով։ Հոս երեք բացառականներ զնենք ընդհանուր թխալ հասկացողութեան դէմ զգուշանալու համար։

Առաջին, Մենք չենք կրնար ըսել թէ Աստուած երեք է այն նոյն իմաստով որ մէկ է։ Ասիկա պիտի ըլլար անհեթեթ խօսք, ակնյայտնի հակասութիւն, լոկ բառերու շարք մը առանց տեւէ նշանակութեան։ Բայց կան կերպեր որոնց մէջ երեքը կրնայ մէկ ըլլալ։ Առուայտը, որ Երրորդութեան խորհրդանշան ընտրուած է, կը տեսնուի որ երեք տեղերէն ունի օրօնք մէկ տեղեւ կ'եղանան, կամ, կրնանք ըսել, մէկ տեղեւ երեքի

բաժնուած։ Գաւնտ մը կրնայ ըլլալ կապոյտ բան մը, բոլորաձեւ բան մը եւ ծանր բան մը։ Այս երեքակութիւնը, մէկ օրինակին մէջ մասերու, միւսին մէջ յատկութիւններու կողմանէ ըլլալով, պարտի մեզի կանգ առնել տալ մերժելէ առաջ Երեքակութեան գաղափարը իբրեւ անկարելի եւ անտեղի։ Մենք անոր վրայ չենք խորհիր այս իմաստներէն եւ ոչ մէկով։ Աստուած երեք մասերու բաժնուած չէ։ Եւ երեքակութիւնը երեք յատկութիւններէ աւելի է։ Բայց ո'չ ապաքին Բնութեան մէջ գտնուած այսպիսի հասարակ իրո, զութիւններ պարտին մեզ պատրաստել միութեան մէջ բազմաւորութեան կարելի ուրիշ տեսակներու։

Երկրորդ բացասականը օտ է։ Մենք իրաւունք չունինք խորհիլ թէ Աստուած երեք անձերէ կը բաղկանայ, «անձ» բառը այժմու նշանակութեամբ առնելով։ Դժուարութեան մեծ մասը զոր մարդիկ կը զգան Երրորդութեան վրայ մտածելու ատեն, այս բառին վրայ զլորելէն կը ծագի։ Յոյն Եկեղեցին, որ Արեւմտեան Եկեղեցիէն աւելի նորահայեաց է եւ կատարեալ, ամբողջ օրոյն նիւթին վրայ իր քննութեան մէջ, չգործածեց այդ բառը։ Լատին բառ է անիկա (փէրսոնա), միայն Արեւմտեան Եւրոպայի մէջ հասկնալի։ Երբ օրդեգրուեցաւ անիկա, կը գործածուէր թատերական հանդիսներու մէջ նկարագիրներ ներկայացնելու համար, իբր թէ անձնականացնելու նպատակաւ այլեւայլ անձեր։ Չէր պարունակեր անձնաւորութեան նշանակութիւն, որ իրապէս արդի գաղափար է արդի ժամանակաց խիտ անհատականութենէն ծագում առած։ Մեզի համար, ոչ ինչ կայ այնպէս անհատական ինչպէս է անձնականութիւնը, իւրաքանչիւր անձ անջատ է բոլոր միւս անձերէն։ Իր գիտակցութեան խորութեան մէջ հետու կ'ապրի մինչեւ անգամ իր ամէնէն մօտ գտնուող եւ ամէնէն մտերիմ բարեկամէն։ Այս եւ կրնա մէկ մարմին կը կոչուին։ Բայց ինչպէս որոշ եւ իրարմէ անջատ են ամէնէն հաւատարիմ ամուսիններ բուն անձնաւորութեան մասին։ Անոնց բան մը կայ անձնաւորութեան անդնդալի խորութեան վրայ մտածելուն մէջ, երբ մարդ կը քաջուի եւ կ'առանձնանայ իր ներքնագոյն անձին լուծութեան մէջ, բուն իր էութեան առանձին լծին մէջ։ Արդ մենք իրաւունք չունինք Աստուածային անձնաւորութեան օրոշումի մը վրայ պնդել այդ իմաստով։ Ստուգիւ, եթէ ըսած ըլլանք թէ Հայրը, Որդին եւ Սուրբ Հոգին երեք անձեր են այն իմաստով որ Արրանամ, Իսահակ եւ Յա-

կոր երեք անձեր էին, այն ատեն հաստատած կ'ըլլանք երեք Աստուածներու գոյութիւնը: Աթանասիոս եւ ուրիշ Յոյն աստուածաբաններ աօրկա ընելու շատ մօտեցան, թէ եւ չգործածեցին մեր «անձ» բառը:

Բայց, պիտի ըսուի թէ Յիսուս Քրիստոս իբրեւ անշատ անձ կ'երեւի: Ճշմարիտ է ատրկա: Սակայն Յիսուս Քրիստոս մարդ էր, ուրիշ ինչ որ ըլլար ալ, իր մարդկային կեանքին մէջ կատարելապէս անհատական անձնաւորութիւն ունէր: Վտանգաւոր է աւելի հեռուն երթալ եւ խօսիլ թոյն այս օրոշ անձնաւորութեան վրայ — դարձեալ կը գործածեմ այս բառը մեր այժմու ճշգրիտ անձնաւորութեան իմաստով — մարմնաւորութենէն առաջ, Հոս կը մօտենանք խորհուրդի սահմանի մը, ուր յիմարութիւն է վճռապէս խօսիլ: Միւտոն կը ներկայացնէ խօսակցութիւն մը երկնից մէջ Հօր եւ Որդւոյ, իբրեւ երկու կատարելապէս անշատ անձերու, մէջտեղ: Բայց Միւտոն Արիստականութեան սահմանները կոխեց: Մենք պէտք չունինք մեր աստուածաբանութիւնը Դոկտրինայի անհատական կրօնական իմաստով: Աւելի յառաջ կ'երթամ եւ կ'ըսեմ թէ մենք ստիպուած ենք այսպէս ընել եթէ կ'ընդունինք այդ տեսակ ոեւէ վարդապետութիւն եւ գերծ պիտի ըլլանք երեք Աստուածներու հաւատալէ, որ է հետեւեալութիւն:

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԱՐԵՒԻՏԵԱՆ ԱՆՑՔԻՆ ՀԱՐՅԸ

(Սուրբ Երեմիայի Առաքելութիւն)

(Եւր. Երեմիայի Բիւրն Լ Գլխի 2)

ԺԸ. Դարուն վերջերը Արշային խուզարկութիւնները այսեւ լոկ վաճառականութիւնն ընդարձակելու յատուկ ձեռնարկներ ըլլալէ դադարած էին, եւ սկսած էին կարեւորութիւն օտանալ զուտ գիտական տեսակէտով: Այս արշաւանքներուն առաջինը, գիտական հանգամանքով, 1818ին ճամբայ ելաւ գտնելու համար Հիւսիսային Արեւմտեան անցքը մենք բացուածքներուն միջոցաւ, որոնց մասին տեղեկագրած էր Պաֆֆին թէ գոյութիւն ունէին Պաֆֆինի ծոցին արեւմտեան կողմը: Ծանրօր, իր արշաւախումբին ղեկին անցած, մտաւ Լանքասթըր Նեղուցը, իբր 60 մղոն, եւ երբ սաստիկ սառնամանիքի հանդիպեցաւ, եղբակցաց թէ այդ նեղուցը լոկ ծովածոց մըն էր, եւ Անգղիա վերադարձաւ: Փէրի, պեղակալ Րոսի հրամայեալ արշաւանքներէ, համարիտ չգտնուեցաւ

այս տեսութեան մասին, եւ 1819ին արշաւախումբին ղեկին անցնելով նորէն ձեռնարկեց Անցքը գտնելու: Փէրի անտարակոյտ իր ժամանակին կարողագոյն երկրախոյզներէն մին էր, եւ անոր արարքները չքեղ եղան: Անցաւ Լանքասթըր Ծանծաղուտէն, Պարոյի Նեղուցէն, Մէլվիլ Ծանծաղուտէն եւ Պէնք Նեղուցէն, գրեթէ ապացուցանելով, եթէ միայն գիտնար, թէ կար ճամբայ մը որ Փէրի Արքիպելագոսին մէջէն դէպի Արշային Ովկիանոս կ'երթար: Արշաւախումբը ձմեռեց Մէլվիլ կղզին, անոր մերձականները խուզարկելէն ետքը: Փէրիի վերջնագոյն արշաւանքը Հըտտըն Նեղուցին եւ Ֆորս ջրանցին մէջէն կարեւոր էր վերաբերութեամբ Ֆրանքլինի ցամաքային օոսկալի ճամբորդութիւններուն 1819-22, եւ Րիփլըս Ծոցի եւ Մէլվիլ Թերակղզւոյն խուզարկութեան: Բոս, որ քանի մը տարի անցուց Արշային սահմաններուն մէջ եւ լիովին խուզարկեց Պուլթիան, Քինկ Ուիլեմ Երկիրը եւ մերձակայ ծովային ճամբաները, իր համոզման մէջ հաստատուեցաւ թէ չկայ Հիւսիսային Արեւմտեան Անցք: Կարեւոր գիտն եղաւ հիւսիսային մագնիսական բեւեռը Քինկ Ուիլեմի երկրին մօտ, ձեռամբ անոր եղբորորդւոյն Ճ. Չ. Րոսի:

Հիւսիսային Արեւմտեան Անցքին հարցը օտուգիւ լուծուեցաւ Սըր Ծան Ֆրանքլինի չարաբաստարշաւանքին միջոցաւ, մասամբ բուն անոր աշխատութիւններով, բայց առաւելապէս այն արշաւախումբներուն ձեռամբ՝ որոնք անոր օգնութեան ղեկուեցան վերջերը: Ֆրանքլինի խումբը օր 129 հոգիներէ կը բաղկանար եւ երկու նաւի մէջ բաժնուած էր, Պիչի կղզին ձմեռեց 1845ին Պարո Նեղուցին ծագման մօտը, եւ 1846ին հասաւ Քինկ Ուիլեմ Երկիրը, ուր նաեւ բանտուեցան սառնամանիքին մէջ: Գտնուած միակ արձանագրութեան մը ցուցուեցաւ թէ Տեղակալ Կարի արշաւախումբին ձեռամբ անվիճելիօրէն ապացուցուած է Հիւսիսային Արեւմտեան Անցքին գոյութիւնը, բայց երբ այս արշաւախումբը նաեւ վերադարձաւ, ահա մեռած էին Ֆրանքլինի եւ անոր քսանուեքները մարդիկը: Նաեւ լքուեցան 1848ին, եւ արշաւախումբին մնացորդը կորսուեցաւ մինչ կը ջանար միջ գետը հասնիլ: Բազմաթիւ խուզարկու արշաւախումբեր շատ յաջողեցան Ամերիկեան Արշային սահմաններուն մէջ կրօնական տիպի դէպ արեւմուտը: Մասնաւորապէս Բոլինկոբն յաջողեցաւ նաեւ իր Էնթրէքտը Նաւով Պէրիի Նեղուցէն Բէյմպրի Ծոց, Վիքթորիա Երկիր, ուր ձմեռեց յապահովի, եւ վերադարձը կատարեց յա-

ջորդ տարին։ Այս ժամանակ տեսած էր, թէ եւ իրեն անձանօթ, այն ծովը ուր Ֆրանքիինի նաւերը կորսուած էին, եւ մինչեւ իսկ նշխարները հաւաքած էին այդ տարաբաղդ արշաւախմբին։

Այսպէս կու գանք Հիւսիսային Արեւմտեան, մանաւանդ Հիւսիսային Արեւելեան Անցքին իսկական գիւտին, ձեռամբ Մէքլիւրի, 1850-54։ Մէքլիւր իր Ինվէսթիկէնը նաեւ հասաւ Պէնքս Երկիրը, զոր խուզարկեց ինչպէս նաեւ Իլլիան Ալպէրթ Երկիրը։ Հոն երեք տարի ձմեռելէ ետքը վերջապէս օտիպուեցաւ լքել իր նաւը Մըրօի Ծոցին մէջ։ Իմանալով Ֆրանքիինի մէկ խուզարկու արշաւանքը Պիչի Կղզիին մէջ, յաջողեցաւ անոր նաւերէն մէկուն Բէլլի-Բի հասնիլ, զէպ արեւելք բախիրով եռանդագին ճամբորդելով, եւ աւելի վերջերը Անգղիա վերադարձաւ Լանքասթըր Ծանծաղուտին մէջէն նաւելով նոյն արշաւախումբին Ֆինէս նաւով։ Այսպէս կատարելագործեց մարդկային պատմութեան ծանօթ առաջին անցքը խաղաղական Ատլանտեանը Ամերիկայի հիւսիսակողմը։ Մէքլիւր երկրախոյզներու մեծ բազմութեան մէջ անտարակոյս առաջինն է այս մեծ գործը կատարելու կողմանէ, եւ թէպէտ ամբողջ այն հեռաւորութեան մէջ շարունակ հանդիպեցաւ ծովային ճամբաներու, նաւադնայութիւնը այնպէս զբաւառութիւններու եւ ճախորդութիւններու բախելով կատարուեցաւ որ մինչեւ այսօր ոչ մէկ նաւավար ձեռնարկած է անոր հաւասարելու։

Բայց անցեալ 1903 տարին Արջոյին պատմութեան երեսներուն վրայ արձանագրուած տեսաւ ուղեւորութիւն մը, որ ոչ միայն կը հաւասարի Մէքլիւրի նշանաւոր ուղեւորութիւններուն, այլ՝ զանոնք շատ կը գերազանցէ ալ։ Նորվեկիացի նաւապետ Բոնն Ամունտսէնի կը պատկանի առաջին անգամ պատմական Հիւսիսային Արեւմտեան Անցքէն նաւարկելու պատիւը, Ատլանտեանէն խաղաղական անցնելով ցամաքին հիւսիսային ափերէն եւ պատահաբար կատարելով յոյժ կարեւոր գիտական քննութիւններ, որոնց մէջ է հիւսիսային մագնիսական բեւեռին որոշ տեղին գիտը Քինկ Ուիլեմ Երկրին վրայ։ Ըստ մեզ, Հիւսիսային Արեւմտեան Անցքին պատմութիւնը աւելի կամ նուազ պատմական է լոկ, վասն զի Ֆրանքիինի կէս դար առաջուան խուզարկու արշաւանքներէն հետէ ասիկա աւելի հեռանկար եղած է։ Նորվեկիացի նաւապետին իր եօթը նաւադներուն հետ իր 46 տակառայաւորաց կհո նաեւ ճանապարհորդութիւնը վերջին կատարելագործումն է չորս դարերու աշխատութեան, դժուարութիւններու, տառապանք-

ներու, եւ մեր օրն գործնական դարուն կը ներկայանայ իբրեւ յանդգնական արարք մը, որ օղակ մը կը կազմէ ընդ մէջ շոգիի եւ երկաթի մեր ժամանակներուն եւ այն շքեղ ժամանակամիջոցին, որ Ամերիկայի գիւտով սկսաւ եւ գրեթէ երեք դար տեւեց, եւ որ թէեւ նաւավարութեան արուեստի մէջ զարգացած չէր, բայց ձեռնբրիցութեան եւ արիութեան կողմէ անմրցելի է։

ՀՇՄԱՐԻՏ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ
ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԻ ԱԶԱՏՄԱՆ
ՏՐ. ՊԱՐՆԱՐՏՈՒ ՁԵՌԱՄԲ
4.

«Լուցկի, տէր իմ,» ըսաւ մէկը սուր ու երկչոտ ձայնով՝ մարդու մը, որ Լոնտոնի Մուրկէյթ փողոցի կայարանէն աճապարանքով կ'ելլէր, մտածելով զինք չահագորդող ընկերութեան մը վարչային ժողովին նոյն ժամու գործառնութիւններուն վրայ։ Մարդը այն խոնաւ գիշերուան աղօտ ու անկանոն լոյսին մէջ իր մօտ կեցող տղեկին բապիկ ոտքերուն նայեցաւ։ «Լուցկի, տէր իմ,» կրկնեց ան համարձակութիւն առնելով, վասն զի մարդը ետին դարձած՝ իրեն կը նայէր։ «Երկուքը տա՛ւր փարաւ. երկու տուփը տա՛ւր փարաւ։ Առէք, տէր իմ,» ըսաւ փոքրիկ վաճառորդը թախանձագին, չբաժնուելով մարդէն որ հապճեպով կը յառաջանար։ Յետոյ վաճառումը յաջողցնելու համար յարեց։ «Երեք ալ կու տամ, բայց շատ շահ չկայ»։

Եւ ահա կանգ առաւ մարդը, եւ նայուածքովը լաւ մը զննեց փողոցի փոքրիկ վաճառորդը։ Սակայն թող ինք անձամբ պատմէ մօզի թէ ինչ տեղի ունեցաւ այդ տեսակցութեան միջոցին եւ ինչ եղաւ անոր ելքը։ Տեսայ, կ'ըսէ, տեսարան մը, որ աւա՛ղ շատ օովորական է Լոնտոնի մէջ։ Փողոցի փոքրիկ վաճառորդ մը առանց կօշկի եւ գուլպայի, ոտքերը ցեխօտ, տաքատը պատուած եւ բաճկոնը ծուէն ծուէն։ Շաղո՛ղ անձրեւէն ու օարսըռացնող մառախուղէն պաշտպանուելու համար ոչինչ ունէր բաց ի տաքատէն եւ բաճկոնէն։ Կարկրած տարօրինակ փոքր զդակ մը հանգչած էր զլիւտն մէկ կողմը վարպետորդական ոճով, որու աններգաշնակութիւնը անոր դէմքին տխուր գիծերուն հետ՝ օրտաշարժօրէն ակներեւ էր։ Տղան ինծի իբր. ութ տարեկան երեւցաւ։ Բայց ես զինքը ինը տարեկան սեպեցի, վասն զի լաւ աճած չէր։

«Շատ ծախեցի՛ր այսօր,» հարցուցի, իր զլուխը շարժեց։ «Վեց տուփը շատ չէ։ Ընդ ամէնը երեւո՛ւն փարայի ծախեցի»։ «Ո՛վ զրկեց քեզ փողոցա՛ւորը»։ «Մայրօ»։ «Ինչո՛ւ մայրդ դուրս կը շրկէ

քեզի պէս փոքրիկ տղայ մը»։ «Ի՛նչ ընէ, չղրկէ»։
Շատ խեղճ է վիճակը»։ «Ո՛ւր է»։ «Տունը»։
«Ուրիշ մարդ ալ կը գտնուի»։ «Շուշիկ»։ «Շատ
օտակ կը շահի»։ «Երբեմն, եթէ բանի բախտս»։
«Շատ անգամ կը բանի» բախտը»։ «Ձեմ կրնար ը-
օել շատ անգամ»։ Երէկ շատ աղէկ էր»։ «Ի՛նչ-
պէս»։ «Շատ աղէկ մարդ մը գէժ ելաւ, Դուռն
խեղճ տղեկ մըն ես», ըսաւ եւ ինծի վեցնոց մը
տուաւ։ Օ՛հ, ի՛նչ աղէկ մարդ էր»։

Տղեկն ի գուր չխօսեցաւ։ Մինչ այնքան կը
գովէր այն մարդը, զգացի թէ իրեւ օրինակելի
տիպար կը ներկայացնէր ինծի։ «Ինչո՞ւ տուն չեօ
երթար այդ երեսուն փարայովդ», ըսի դարձեալ։
«Օգուտ չունի», ըսաւ տղան, «օգուտ չունի տուն
երթալ առանց գոնէ երեք դահ. ունենալու, տէր
իմ»։ «Միշտ այդչափ ունենալո՞ւ ես»։ Տղան փու-
թով ու ազդուապէս ծռեց իր գլուխը։ Տարակոյս
չկար թէ երեք դահ.ը նուազագոյն գումարն էր,
անդեղչելին։

Տղան այս անցորդին խնդրանքով պատմեց թէ
Ալէքս լիւք թաղին մէջ ո՛ւր կը բնակի։ «Օն»,
ըսաւ անցորդը, «ձեր տունը երթանք. մայրդ
կ'ուզեմ տեսնել»։ Ես բժիշկ եմ, գիտեօ, եւ թե-
րեւ կրնամ անոր օգտակար ըլլալ»։ Գացին։ Երբ
հասան թաղին փ. Բ. փողոցին 13 թիւ տունը,
որ տղուն մայրը կը բնակէր երկու զաւակներով,
տղեկն հիւրը ճանչող եւ աղտոտ օանդուխէ մը
վեր առաջնորդեց՝ իր փոքրիկ նիսար ձեռքով ա-
մուր բռնելով անոր ձեռքէն, եւ երբ ամէնէն վերի
յարկին յետակողման օնեակին հասան՝ ինք առաջ
նորս վազեց, Բժիշկը դուրսն սպասեց։ Քանի մը
բողբէն դուռը կրնակի վրայ բացուեցաւ եւ տկար
ձայն մը գոչեց։ «Հրամայեցէք, տէր»։ Տր. Պար-
նարտօ տեսաւ թէ ասնեակը բացարձակապէս ան-
կա՛ն էր։ Աթոռ չկար նստելու, օեղան չկար մերկ
սննեակին պարապութիւնը լեցնելու։ Սակայն
խաղաղութեան եւ նոյն իսկ հանգստաւտութեան
զարմանալի դրոշմ մը կար դատարկ ձեղնայարկին
մէջ։ Զոր օրինակ, հիանալի մաքրութիւն կը տի-
բէր ամէն կողմ։ Եւ մարդ կ'զգար ամէն կողմ
պարկեշտութեան եւ շնորհքի կնիքը դրոշմուած,
որ պատիւ կը բերէր հոն բնակողներուն»։ Պար-
կեշտ զէմքով խեղճ կին մը պառկած էր գետինը
քուրջերու զէզի մը վրայ։ Կարեկցութեան եւ բա-
ցատրութեան քանի մը բառեր առիթ եղան որ ան
բանայ իր պարզ պատմութեան ծրարը։ Բայց
բժիշկը ղեռ չյայտնեց թէ ո՛վ է ինք։ Ոչ ալ մայրը
եւ անոր զաւակները օեւէ տեղեկութիւն ունէին իր
վրայ։ Կինը օրականով սպասուհիութիւնը թողած

էր հարկէն ստիպուած, եւ ահա հիւանդ կը պառկէր
տան մէջ։ «Ի՛ր քով կը կենար իրր վեց տարեկան
պզտիկ աղջիկ մը, պայծառաչուի եւ սիրուն Շու-
շանիկ»։

«Խորապէս զգածուած մտիկ ըրի», կ'ըսէ, «ա-
րիական պարզ եւ անօթեթեթ պատմութեան։
Մարդիկ միտեալ են այնպէս հաւատալ թէ առա-
քինի անձերը մասնաւոր առիթներով միայն ի յայտ
կու գան։ Սակայն ամէնէն ազնիւ առաքինիները
տան արտադրութիւն են եւ շատ անգամ անշնան
դիրքի մէջ կը մնան։ Հաց ճարող տղեկը արի եւ
առաքինի մարդու ճշմարիտ խմորն օւնէր, եւ իր
համեատ պայքարը դիւցազներգութեան մը արժա-
նի նիւթ կ'ընծայէր»։

Երբ տառապեալ կնոջ հարցուեցաւ թէ ինչո՞ւ
հիւանդանոց չգնաց, տրուած պատասխանը այցե-
լուին զղջալ տուաւ այդ թելադրութիւնն ընելուն
վրայ։ «Այն ատեն ինչ պիտի ըլլային զաւակ-
ներս», ըսաւ խեղճ կինը։ «Յարեք (մեծ տղան)
պիտի կրնար քիչ մը ինքզինք հոգալ, քաջ տղայ
է ան։ Սակայն Շուշանի՛կ» — «Սեղճ մայրը չկը-
ցաւ արցունքները զօպել, բայց վայրկեանէ մը դտաւ
ինքզինք, եւ ահա անոր հանդարտ ու լուրջ գէմ-
քէն յայտնի եղաւ թէ Յարեք ուրկէ՛ կ'առնէր իր
անյողդողդ արիւնթիւնը»։

«Ինչո՞ւ չէք աշխատիր այս տղաքը պատսպա-
րան մը դնել եւ հիւանդանոց մը երթալ ու հոն
դարմանուիլ կանոնաւորապէս»։ «Աղէկ, աղէկ,
տէր», պատասխանեց կինը եռանդազին, «ճիշտ այդ
է ուղածս, Բայց եկու տես որ չեմ գիտեր թէ ինչ
միջոց գործածելու եմ։ Ո՛հ, ահա, տէր իմ», շա-
րունակեց եւ բարձին տակէն հանեց Տր. Պարնար-
տօի ազատարարական մէկ գործը պատմող թեր-
թիկ մը, եւ անոր ձեռքը տալով՝ ըսաւ։ «Կար-
դացէք, տէր իմ», առանց երբեք գիտնալու թէ ո՛վ
է իր խօսակիցը։ «Փափաքած ու աղօթած եմ որ
Աստուած հոգ զնէ Յարեք» ու Շուշանիկս։ Գի-
տեմ թէ անոնք ապահով պիտի ըլլան հոն եւ ի-
րարու մօտ գտնուին, եւ այն ժամանակ կրնամ
եւ հանգիստ օրտով հիւանդանոց երթալ»։

Այցելուն խորապէս յուզուած չկրցաւ այլեւս
դիմանալ եւ յայտնեց թէ ինք ո՛վ է։ «Իմ անունը
Պարնարտօ է», ըսաւ եւ անմիջապէս պատմեց թէ
իր խնամքին տակ շատ մանչեր եւ աղջիկներ ու-
նի այն կնոջ զաւակներուն պէս, եւ թէ ատոր
համար է որ տղեկէն խնդրեց զինք հոն առաջնոր-
դել։ Եւ, եթէ կ'ուզէ, հիմա պատրաստ է իր հետ
տանիլ Յարեղն ու Շուշանիկը եւ խնամել զանոնք
իրենց մօրը բացակայութեան միջոցին։

Խեղճ մայրը զարմացմամբ, ապշութեամբ եւ արցունքով իր քով կանչեց տղաքը: «Յարե՞դ» եւ ան փութով անոր քով վազեց: «Շուշան, անճշտ» եւ ապա իր զոզողացող ձեռքերով անոնց ձեռքը բռնելով յարեց, «Ահա այն բարի մարդը, որ կը խնամէ պղտիկ մանչերը եւ աղջիկները: Ձեզի ըֆթէ Աստուած իմ ձայնս պիտի լսէ, եւ ահա մեր քով զրկեց այն անձը, որպէս զի երկուքդ ալ տանի եւ հոգայ մինչեւ որ ես աղէկնամ»:

Թէ ինչ եղաւ հետեւանքը՝ հարկ չկայ նկարագրելու: Ամէն ընթերցող կրնայ կռահել: Անմիջապէս ի գիր առնուեցան զանազան անուաններ եւ հասցէներ զորոնք կ'իւր հայթայթեց բժշկին, որպէս զի սա օտուգէր իրօղութիւնները եւ վատահանար թէ կ'իւր չունի ոեւէ օգնական, բարեկամ, եւ թէ անոր պատմութիւնը ճիշտ է ամբողջովին, թէ եւ ճշտութիւնն այնչափ ականբեւ կը փայլէր որ հետազօտութիւնն այս անգամ գրեթէ ձեւակերպութեան հանգամանք առաւ: Բժիշկն ընտանիքին անմիջական պէտքերուն համար կարգադրութիւններ ըրաւ ու մեկնեցաւ, բայց ոչ առանց Յարեգի միւսանգամ կրկնել տալու «չատ աղէկ մարդուն» պատմութիւնը:

«Արդ, Յարեգ, ինչ ընեմ որ ես այն աղէկ մարդուն նմանիմ: Վեցնոց մը տամ քեզի թէ քեզ ու Շուշանիկն իմ տունս առնեմ եւ մայրդ հիւանդանոց զրկեմ» Յարեգ շուարեցաւ, բայց Շուշանիկ՝ ոչ: Հաղիւ այս խօսքը բժշկին բերնէն ելաւ, եւ ահա Շուշանիկ բժշկին մօտեցաւ ամօթխածութեամբ եւ յուշիկ եւ իր փոքրիկ ձեռքը անոր ձեռքին մէջ դրաւ վստահութեամբ: Յարեգ քիչ մը մտածելէ ետեւ ծանր ծանր բայց հաստատ շնչաւով ըսաւ, «Թէ որ մայրս աղէկ ըլլար, կարծեմ աւելի աղէկ կ'ըլլար վեցնոցն առնել, բայց հիմա պատրաստ եմ, տէր, ձեզի հետ գալու»:

Քիչ ատենէն բժշկին քաջ օգնականուհիներէն մին ձեղնայարկի այդ սենեակն հասաւ, հիւանդին պէտքերն հոգաց եւ տղայոց համար ուտեստ, վառելանիւթ եւ քանի մը կտոր անհրաժեշտ հագուստ հայթայթեց: Իսկ բժիշկը աշխատեցաւ հիւանդանոցի մօտից հրամանի մը առնել հիւանդ խեղճ կնոջ համար, որ ճշմարտապէս կը վերաբերէր, վստահ էր ինք, «հաւատքին ընտանիքներուն»:

Ահա այդպէս մտան Յարեգ եւ Շուշանիկ աւելի քան եօթն հազար մանչերու եւ աղջիկներու այն ընտանիքին մէջ, որոնք իրենց իբրեւ հայր եւ բարեկամ կը նկատեն զՏր. Պարնարոս:

ՄԵԾ ՊԱՀՔ

Հայ. Ս. Եկեղեցին իր սահմանադրեալ պաշտամունքներով դարձեալ հասաւ այն կէտին, որ

պահ մը կանգ առած կը հրաւիրէ իր զաւակները ամէն զրադումէ աւելի շահագրգռելի անձնաճանաչութեան վստահոյն գիտակցութեամբ, ներանձնաճալ եւ գիտնալ իր իօկութիւնը, տեսնել տարուան ընթացքի մէջ իր հոգեկան էութեան փոփոխութիւնը ի լաւն կամ վատն, ստուգել թէ իր կեանքն ու նկարագիրը կը համապատասխանեն իր գոյութեան արարչադիր նպատակին, եթէ այո՝ յարատեւել եւ աճիլ ի նոյն, եթէ ոչ՝ դառնալ յուրիդն:

Եկեղեցին, այս դիտաւորութեամբ մարդուն հոգեւոր կեանքի բոլոր երեւոյթները խտացնելով մեծի պահոց կիրառելներու մէջ, պատեհութիւն կ'ընծայէ անձնաքննութեան եւ ապաշխարութեան: Ուստի ամէնէն առաջ վարագործելով սեղանն, ծածկելով Աստուծոյ ներկայութիւն, ցուցնելով թէ ինչպէս մարդուն մեղքը թանձր անջրպետ մըն է Աստուծոյ եւ մեղաւորին միջեւ, մի առ մի կը պատկերացնէ հոգեւոր կենաց փուլերը ըստ Սբ. Գրոց: Առաջին պատկերով կը ներկայացնէ մարդն իր նախկին վիճակաւ: Երկրորդով՝ մարդուն տխուր անկումն եւ հեռանալն Աստուծմէ: Երրորդով՝ մարդուն դարձն եւ ընդունելութիւն Յիսուս Բրիտոսի պատարագաւ: Չորրորդով՝ մարդուն իմաստուն կենցաղավարութիւնը դէպ ի յաւիտենականն: Հինգերորդով՝ մարդուն իրական հաղորդակցութիւն Աստուծոյ հետ աղօթքով: Վեցերորդով՝ մարդուն անխուսափելի համարատուութեան մեծ Ասեանն: Եօթներորդով՝ ճշմարիտ ապաշխարեալին միացումն Ս. Եկեղեցւոյ հետ: Ութերորդով՝ Փրկչին յաղթական Ս. Յարութիւն եւ յոյսն ու խոստումն ընդհանուր յարութեան մարդկան:

Աւագն պարկէր. Բռն Բարեկէտն:

Բռնն որ ընդ Հօր յէութեան եւ համագոյ Սուրբ Հոգւոյն՝ զպատկերն իւրական խառնեալ ընդ հօղանիւթ բնութեանս, զօր զարդարեալ փառօք եղ ի դրախտին փափկութեան:

Յօրում ցնծայր զուարճացեալ անտխրական խնդութեամբ, քանզի զԱստուած տեսներ միշտ խոնարհեալ ի դրախտին, յորմէ լուսոյն ճառագայթ տպաւորէր ի յինքեան:

Այսօր յօրինակ նախաստեղծին Ադամայ, որ ի դրախտին փափկութեան օւրախանայր ընդ հրեշտակս, ցնծասցուք եւ մեք ի յօրհնութիւնս հոգեւորս:

Այսօր ի խորհուրդ աստուածաստեղծ նախահօրն, որ ի պաղօյն Աղենայ ճաշակելով զուարճանայր՝ ճաշակեցոցք եւ մեք զպատուիրանս Աստուծոյ:

Այսօր ի տիպ պատմութեանն առաջնոյ, որով պէնեալ զարդարելու ի փառք մարդն առաջինն, զարդարեցաւ եւ մեք աստուածային օրինօք:

Շարակ

Եկեղեցին, ի նկատ առնելով մարդուն երջանկախնդիր փափաքներ եւ բռնուն ձգտումներ եւ հաստատել ուզելով թէ այն իսկ է եւ Աստուծոյ միակ իղձն մարդուն համար, այս օրուան պաշտամունքով կը ներկայացնէ իրական երջանկութիւն եւ ան ամէն հաճոյք՝ որք սեղմուած են բարեկենդան բառի ընդարձակ նշանակութեան մէջ եւ «բուն» բառով ալ շնչեղով կը զատէ կը գերադասէ աշխարհի ըմբռնածէն:

Պատկերը կը պարզէ ճշմարիտ երջանկութիւն մեր նախաձեռնողաց օտորք վիճակով, երբ անոնք Ամենակարողին անհատ իմաստութեամբ ճարտարահիւս կերտուած «Բանին» պատկերով ու նմանութեամբ, Աստուծոյ կենդանի շնչով կենդանի հագի եղած, փառազարդուած, զրուած են Եղեմի մէջ, գործել զնա եւ պահել: Հոն ամէն ինչ իր նախնական պարզութեան մէջ է, դեռ արհեստի սքանչելիքներ միացած չեն Բնութեան հրաշալիաց: Նախաձեռնող իրեւ Արարչին անաղարտ ձեռակերտ ունին բարձրագոյն կարողութիւնք հոգեոյն, բանականութեան: Բայց դեռ չէին իսկ կրնար երեւակայել, գուցէ այսօրուան հաճոյքն ու վայելքն: Ինչ կրնար լինել ուրեմն իրենց բուն բարեկենդանութիւն: Նոքա դեռ Բնութեան հարազատ զաւակներ են, միակ ընտանիքն երկրիս վրայ: Անոնք միայնակ կը կազմեն մարդն ու մարդկութիւն, տէր եւ ծառայ: Կիայ դաս եւ դասակարգութիւն, կիայ փառաւոր շէնք, ոչ իսկ հիւղիկ մը, ոչ բարդ ու մշակեալ ծաղիկներով բուրաստաններ՝ որոնց մէջ ժուռ գան շօրօր ու օրգանքն: Ինչ բազմիր բազմազան համադրումներով օչարակներով եւ ոգելիցներով խճողուած, վարդաբոյր, խնկալոտ սեղանի մը շուրջ, ոչ կառք եւ զօսանք: Ինչ է ուրեմն իրական երջանկութիւն անոնց անպսոնձ, պարզ կեանքին: Ինչ է անոնց «անտխր» կան խնդութեամբ զօւարճանալով ցնծալուն» գաղտնիքը — «Բանդի զԱստուած տեսանէր միշտ խոնարհեալ ի դրախտին...» Դադարեւր՝ Աստուծոյ ներկայութիւնն է: Նախաձեռնող երջանկութեան ազդակը ուղղակի Աստուծոյ կ'ընդունէին, Անոր ներգործութեանն: Բարեկենդանութեան պատճառն անզուգական է: ան ալ իրենց մէջն է, ոչ արհեստական եւ բռնազբօսիկ տրամադրութիւն մը, ոչ ալ անձնախաբ վիճակ մը մտքի, այլ բնական արդիւնք: Աստուծոյ հետ կենդանի հաղորդակցու-

թեան, որով նոքա կը լեցուէին սրբութեամբ եւ զոյգ մը անբիծ թիթեռներու նման՝ անմեղութեան պայծառ շողերու մէջ կը թռչտէին ծաղիկ ծաղիկ, աղբիւրէ աղբիւր, գործէ գործ, անխոշ ու ծրաշան, գործել եւ պահել իրենց դրախտն: Այսպէս երջանիկ են, օրտը լեցուն խաղաղութեամբ: օէր կը հօտի իրենց գեղաժպիտ, փոխադարձ նայուածքէն, ու մեղր կը կաթի իրենց քաղցր խօսակցութեանն, անզուգական տիպար բուն բարեկենդանութիւն խնդրողին:

Եկեղեցին այս պատկերով ու բացատրութեամբ զգաստութեան կը հրաւիրէ զանոնք որ մեծատան պէս ինքնապատիր, կարծեցեալ երջանկութեամբ զօռողաբար կ'ըսեն, «Անձն իմ, ունիս բարութիւնս ամբարեալ ամաց բազմաց, կեր, արբ եւ ուրախ լիւր»: Բնգ զի՝ փոյթ, երբ աչքիդ առջեւ որբուկ մը քնքուշ եւ այրի մը մանկամարդ մերկ ու քաղցած, դաւկահար կը կրծուին թշուառութեան անողոք ժանիքներէն: Ինչ հագդ. երբ կրթուելու անկարող պատանիներ անբարոյականութեան անդունդին մէջ կը պատրաստուին մէյմէկ հրէշներ լինելու՝ կործանելու եւ ապականելու մարդկային ընկերականութիւն: Ինչ ցաւդ, երբ կռապաշտ մունջ կուռքին ի զոհ, զազանակուր կամ հրատաշօր կը կորսնցնէ իր երախտն: Դուն քուկդ քեզ պահէ միայն, կեր, հագիր, արբ, բերկիր: Եկեղեցին զրախտի աստուածանկար պատկերով կը յորդորէ իր զաւակները տիրանալ ճշմարիտ երջանկութեան, անկապուտ փառքին այսպէս. 1. Հոգեւոր օրհնութիւններով, Կող. Գ. 16: «Այսօր յօրինակ...» 2. Աստուածային պատուիրանաց ճաշակմամբ, Երեմ. Ժ. 16: «Այսօր ի խորհուրդ...» 3. Աստուածային շնորհաց զարդարմամբ, Գաղ. Գ. 27: «Այսօր ի տիպ...» Եկեղեցին կը յանձնարարէ քրիստոնէական բարեկենդանութիւն, խնդութիւն պտուղ Հոգեւոյն Սրբոյ, ինչպէս էր զրախտին մէջ, զգուիլ զրախտէն դուրս, Կայենի որդեոց յատուկ բարեկենդանութեանն:

Բանի՛ ողբալի է տեսնել Քրիստոնեայ անուն կրող, զաւակ Հայ. Եկեղեցւոյ «Քն դասակարգէ մարդ, հակառակ Քրիստոնէութեան, հակառակ եկեղեցւոյ յորդորին եւ ընդունած բարեկենդանին, արեցնութեամբ, վայնասուններով, յաճախ անառակութեամբ կատարուած բարեկենդանական ուրախութեանց մասնակից մոլեգին, իբր թէ պէտք է կանխիկ վրէժխնդրութեամբ զրկիչ պահքին դէմ կերակուածի յուսահատական պայքար մը մղել՝ պարի եւ աղաղակի մեղափոխ զօրումներով: Խայտառակ մենամարտութիւն մը պահքի հետ,

անարգական դիմաւորութիւն մը սուրբ օրերու : Արտասուելի կացութիւն մը, որ ամօթ ու նախատինք կը բերէ Քրիստոս ժողովրդին կրօնին եւ անպատուութիւն Եկեղեցւոյ :

Արդեօք կարելի չէ՝ խօսքով եւ օրինակով ու ազդու միջոցներով փրկել չքուն բարեկենդանի՝ վեհ նշանակութիւնն այօքան աղտեղի եւ անպատուաբեր կիրառումէ եւ հասկցնել ճշմարիտ բարեկենդանն, այն՝ որ հոգիէն կը բղխի եւ յաւիտեանս կը շարունակուի երկնից մէջ :

ԻՍԶԱՏՈՒՐ Ծ. Գ. ԳՌԻԳՆԵԱՆ

ԲԱՐԱԲԱ

Բարարբա երբ ցաւագին յուսահատութեամբ, դառն տանջանքով, արտմեալ հոգեով, մօւթ ու խոնաւ խուցի մը մէջ ընկճուած, անշարժ կը մնար արձանի մը նման, ընկեր ունենալով միայն պատե-
րէն վեր սողոսկող ճճիները կամ գետնին վրայ
գեռացող որդեր, ձայնը նուաղած իր կոկորդի-
ն եւ լոյսը մարած իր աչերուն մէջ, անդադար կը
խօրհէր խաչին վրայ որ միշտ իր աչքին առջեւն
էր, եւ անքթիթ իր ժամերը կը չափէր։ Դրան
շարժումներ արդեօք քանի՞ անգամ թուեց հանե-
ցին անոր սիրտը։ Եւ հա յանկարծ պատգամա-
ւոր մը ներս կը մտնէ ուրախալի զէմքով եւ
կ'աւետէ թերեւս էն անհաւատալի լուրը որ կըր-
նար ըլլալ. «Ազատեցա՛ր, նոր լոյս եւ նոր
կեանք մը պիտի ապրիս։ Ել, կանգնէ՛» Բա-
րարբա մեռելի գոյն առած, տարտամ եւ մեղմ ձայ-
նով մը հազիւ կը յաջողի թոթովել, «Դուն ոգի՛ ես
թէ մարդ, երա՞յ թէ իրականութիւն կը տեսնեմ,
Աստուած իմ» Պատգամաւորը կը բարձրացնէ ձայ-
նը, եւ կ'ըսէ. «Բարարբա, Բարարբա, շուտ թխա-
փէ եւ տես որ ես ուրախութեան աւետիս բերող
եմ. Ել եւ կանգնէ։ Քու տեղդ պիտի խա-
չեն աշխարհը խառնակող մօլեգնած մարդ մը,
որ խաբէթիւնով մարդիկ իրեն կը քաշէր եւ
ինքզինք Աստուծոյ Որդի կ'անուանէր եւ որուն
անունը Յիսուս Նազովրեցի է։» Բարարբա մէկ
ձեռքը գետին դրած եւ գլուխը ծռած՝ անընդհատ
պատգամաւորին բերնին կը նայի։ Մարդը տեսնե-
լով որ չի պիտի կրնայ զայն սթափեցնել, քիչ մը
պաղ ջուր կը օրսկէ անոր այտերուն վրայ եւ կը
կանգնեցնէ։

Օրը Չատիկ էր։ Արեւը, ձանձրացած՝ բոլոր աղմուկներու եւ թմրուկներու ձայներէն, պահ մը կ'ուզէր հանգիլ հորիզոնէն անդին։ Մարդիկ ցրեկուսան երթեւեկէն յղճնած, իրիկուայ խօսակցութիւննին շուտ աւարտած էին։ Դիշերային այդ

լուսթեան մէջ միայն երկու կայծեր կ'երեւէին լուսնոյ եւ լուսաւորներուն հետ։ Մին Բարաքադի տունը կը թուէր, իսկ միւսը լեռան օտորոտը Գեթսեմանի պարտէզին մօտերը կը պլպլար։ Հա-րիւրաւոր բարեկամներով Բարաքան ի տուն կը բերէին ուրախութեան ձայներով եւ պարերով։ Տնեցիք անհամբեր ժամ առաջ կ'ուզէին իրենց հո-րեկ գաւազը տեսնել, նորեկ՝ քանզի զայն վերտին վայելելու բաղժը պիտի ունենային։ Եւ լապտեր-ներով զայն ղիմաւորել գացին։ Ճամբան իրար կարելով հայր, մայր եւ որդի իրարու բազկաց մէջ ինկան եւ ուրախութեան յորդառատ արտասու-քով, զուարթագին ղէմքով, կաքաւող օտքերով, ղէպ ի տուն գացին։

Իսկ այն առկայծ ճրագին քով որ կ'երեւէր՝
չի գնաց տեւէ մարդ։ Հոն կը գտնուէին Յիսուսեւ
իր աշակերտները, Յիսուս՝ որ ինքզինքը մա-
ուան եւ ան ալ խաչին մահուան կը պատրաստէր,
եւ ծնկայ վրայ գալով, դողդոջուն ձեռքերը վեր
վերցնելով իր Հօրը կ'աղօթէր որ այս դառն գա-
ւաթը անցրնէ իրմէ։

ՍԱՐԳԻՍ Ե. ՆԱԶԻԿԵԱՆ

ՍԱՐԳԻՍ Ե. ՆԱՀԻԿԵԱՆ

ԱՐԴԱՐԱՅՈՒՐ ԶԻՄ, ՓՐԿԻԶ

Արդարութեան չաւղէն հեռի

Հոգիս, Յիսուս, կը դեգերի:

Ծուռ համբայէն զիս ետ դարձուր ,

Արդար, ուղիղ ճամբան մտցուր :

Եղովլկ ինծի, պիղծ, գարշ, փրցուն

Մեղքերով է օխտորս լեցուն :

Փրկիչ Յիսուս, արդարացու՛ւր

Զիս արիւնոյդ օտւրբ ու մաքուր :

Արդարութեան բռնքէն մարտը

Միրտրա, Յիսուս, չուտով անցուր,

Եւ թափէ հոն քսւ երկնատուր

Սուրբ Հոգիիդ մաքրիչ վառ հուր:

«ՈՎ Արեգակդ Արդարութեան»,»

Տէր եւ իշխան համայն բնութեան ,

Քեզ կ'աղերսեմ, մինչ յաւիտեան

Գահէ գիտ թուրք, անապական :

ԱՐՇԱԿ Կ. ԹԻԻԹԻՒՆՃԵԱՆ

Կ. պօլսոյ Երիտ. Բրիտո. Ընկերակցութեան ե-
ռամեայ աղօթաժողովը տեղի պիտի ունենայ վա-
ղը, ժամը ՏՂին, Իւսկիւտարի մատուռին մէջ:
Պիտի խօսին Վեր. Ա. Պ. Շմառնեան եւ Բրոք. Ա. Տ. Յակոբեան: Ժողովին պիտի նախագահէ
Ընկերակցութեան նախագահ Բրոք. Յ. Հ. Ճէնիդ-
եան: Եղբայրներ եւ քայրեր կը հրաւիրուին ներ-
կայ գտնուիլ:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՆԵՐՔԻՆ

Մայրաքաղաք. Անցեալ հինգշաբթի գումարեցաւ Հանրային Պարտքի վարչութեան խորհուրդը. Անգղիացի արժեւէրերու պատուիրակ Մ. Պլաք նախագահութիւնը փոխանցեց Ֆրանսացի արժեւէրերու պատուիրակ Մ. Պէրժէի, որ այդ առիթով չանկեան ճառ մը խօսելով ի վեր հանեց վարչութեան բարգաւաճ վիճակը եւ յայտարարեց թէ արժեւէրերը ամէն իրաւունք ունին կատարեալ հաւատք տաձելու Օսմ. կառավարութեան ուղղամտութեան վրայ, վասն զի թէ՛ մայր գումարի թէ՛ տոկոսի տեսակէտով այժմու կացութիւնը յոյժ լաւ է քան պարտքերու միացման գործողութենէն առաջ եղած վիճակը, եւ ապագան ալ շատ նպաստաւոր է եւ փայլուն. Ազի տուրքը, որ նախորդ տարեշրջանին 950,000 ոսկի արտադրած էր, այս տարեշրջանին 990,000 ոսկի արտադրած է. Դրոշմաթղթի տուրքը նախորդ տարեշրջանէն 91,000 ոսկի աւելի արտադրած է. Բէժիի վարչութեան հասոյթներէն Հանրային Պարտքի վարչութեան ինկած բաժինը անցեալ տարուանէն 40,000 ոսկի աւելի է, իսկ համագումար հասոյթը պիտի հասնի առնուազն 3,135,000 ոսկիի, որ անցեալ տարուանէն 131,000 աւելի է. — Որոշուած է մասնաւոր պայմանաժամու մը մէջ կայս. Պանքային ներկայացնել հրապարակի վրայ չըջարեող սրբուած քառորդները եւ մանրուքը եւ փոխարէն նորահատ դրամներ տալ. — Գերման Մոլիէ չօգնեալով 370 չքաւորչիկ եկան մայրաքաղաքս եւ չանկեան վայրեր կ'այցելեն.

Նահանգներ. Չեռնհաս պաշտօնարանին կը տեսնուի զի կարգուի թէ Գրվերճըգ անուն աւագակը Սէլանիկի շրջականները թափառելու պահուն ձերքակալուած է. Թիմուրհիսարի Բամնէ ու Հաճիպէյիկ անուն տեղերուն միջեւ ալ Տիմօի Պաւկար աւագակաւորմը բնաջինջ եղած է կայս. զօրաց հետ ընդարման մը միջոցին. — Սիւրիոյ նորընտիր կուսակալ Շիւքրի փաշա զէպիւր նոր պաշտօնատեղին ուղեւորեցաւ Հոռոզոէ. — Տիարպէքիւրի նահանգին մէջ տիպար ազարակ մը պիտի հաստատուի երկրագործութիւնը աւելի զարգացնելու համար. — կայս. հրաման մը կը պատուիրէ նախապէս արուած 10,000 դահ.էն զատ, նահանգային արկղէն 10,000 դահ. եւս տալ Մալաթիոյ եւ շրջակայից երկրաշարժէ արկածեալներուն. — Դամասկոս քաղաքը երկտարականութեամբ լուսաւորելու

աշխատութիւնները ի մօտոյ պիտի աւարտին. Եւրկտրաշարժ Թրամուէյի գծի ձողերուն զետեղումն սկսած է. — Երեքշաբթի Պրուսայի մէջ 100 չէնք հրոյ ճարակ եղած է Գայախանէի կողմը. — Հալէպի Բըզգա գաւառակին մէջ երեւան հանուած 15 սնտուկ Արաբական հնութիւն զրկուեցաւ կայս. Թանգարան. Հնախօյջ Մաքրիտի պէյ անտի Անտիք գացած է տեղւոյն երեք դամբարաններէն մին. մայրաքաղաքս փոխադրելու նպատակով. Կըսուի թէ այդ դամբարանը համակ մարմարեայ է առիւծամարտի, պարիկներու եւ Մեղուսայի զլխի մը քանդակներով զարդարուած. — Հնութիւններ գտնուած են նաեւ Հիճազի երկաթուղիին վրայ Պաթն էլ Ղալկ անուն տեղ մը եւ Գաթէրին գաւառակին մէջ Ողիմպոս կոչուած տեղը. — Երկրաշարժի ցնցում զգացուած է Տէրրաճ, Դավայէ եւ Շայաք գիւղերուն մէջ. — Մանասթըրի կուսակալութեան Երկրագործական Դրամատան մասնաճիւղերուն 318, 319 եւ 320 տարիներու զուտ հասոյթին համագումարը 696.067ի հասած է. — Իզմիր անցեալ շաբթու արտածած է 130.802 քիլո. եւ 1898 մեթր գորգ ու 73 կապերտ, 21,331 քիլո տերեւ ծխախոտ, 3,401 քիլո գոյնզգոյն սեկ, 384.000 հաւկիթ, 13,284 քիլո հրուշակ եւ 1,436 քիլո ափսոն.

Այլ-այլ. Պաւկար կառավարութիւնը 8.300 ֆրանք յատկացուցած է 44 գիւղերու իսլամական վարժարաններուն. — կայս. հրամանի մը համաձայն պատուիրակեցաւ աշխատիլ որ Հիճազի երկաթուղիին շինութիւնը տարիէ մը աւարտի. — Շըրջաբերականով ծանուցուեցաւ թէ Թուրքիոյ մէջ անուշահոտութիւն, եւն. պատրաստելու նպատակով տնկուած աքառիաներէ, յամիկներէ, մանիշակներէ, թրնջխոտերէ եւ չաւաններէ 10 տարի տառանորդի տուրք պիտի շառնուի անոնց տնկուելու թուականէն սկսելով. — Չեռնհաս պաշտօնարանը հարցումի մը պատասխանելով ծանոյց թէ 1303 թուականէն սկսեալ հասութաբեր կալուածներու տուրքը հազարին 10 օրոշուած է. իսկ 1304էն սկսեալ քսան հազարէ վար արժողութեամբ բնակարաններու կալուածատուրքը հազարին 5 է փոխանակ 4ի. Հետեւեալէս Կ. պոլսոյ մէջ պարապ գետիներէ հազարին 4 պիտի առնուի, հասութաբեր կալուածներէ, այգիներէ, արտերէ, եւն. 10, եւ քսան հազարէ վար արժողութեամբ բնակարաններէ 5 եւ, եթէ վերջիններուն արժէքը 20,000է վեր ըլլայ, հազարին 8. — Սր. ֆեթըրպուրկի մէջ մզկիթ մը պիտի շինուի եւ Ռուսիարնակ իսլամներ 50,000 ռուպլ հանգանակութիւնը կը շարունակուի. — Դահիբէի մէջ նոր Թատրոն մը պիտի շինուի 400,

000 Եգիպտական ոսկիի : Հինին տեղ ալ նամական տուն մը պիտի կառուցուի : — Զեռնհատ պաշտօնատունը զեկոյց ամէն կողմ թէ դատարանի վնասով գրաւի ենթարկուած ամսաթուղտի մը քառորդ մասը անպատճառ վար պիտի դրուի ամսաթուղտի ներու վճարման պահուն եւ վնասգրեւորու գործադիր ճիւղերուն պիտի դրուի : — Հապէշները եւ Ղպտինները կէս դարէ ի վեր վէճ մը ունին Երուսաղէմի Ս. Յարութեան տաճարին մօտ գըտնուած է Հապէշներու համար մասնաւոր դռն մը բանալով վանքին պատէն : — Խոզի 3-6 ամսու ձագերէ 5 դահ. տուրք պիտի առնուի, 6-12 ամսու ձագերէ 7½, իսկ 1 տարին լրացուցածներէ 10 : — Մայրաքաղաքի Բումանական դեպանը Վիէննայի դեպան անուանուած է եւ իր յաջորդը դեռ չորոշուեցաւ : — Որոշուած է օրէնքը գործադրել այնպիսիներու նկատմամբ, որոնք անտառներէն առաղձ կտրելու արտօնագրերու վրայ պակաս դրոշմաթուղթ կը փակցնեն կամ պակասը չեն նշմարեր : — Երկրագործական Դրամատան եւ Մահլիլի վարչութեան կողմէ վաճառելի կալուածներուն տուրքերը այսուհետեւ աճուրդի միջոցին անոնց արժուութեան գնին համեմատ պիտի առնուին : — Այս տարի Սէյտիքէօյի այգի պատուաստելու զըպրօցը 12 աշակերտ պիտի ընդունուի : Սակայն, նկատելով որ հետզհետէ աշակերտ կը հասնի, որոշուեցաւ այգեգործութեան եւ շերամարտօծութեան դասեր ալ աւանդել :

Բողոք. Ժող. վեր. Գարա Գրիգոր Յարութիւնեան յատկապէս շնորհակալութիւն կը յայտնէ այն բոլոր բարեկամներուն, որոնք իր ձեռնադրութեան յօրինանքին աւիթով շնորհաւորեցին զինք հեռագրով կամ նամակով, եւ կը խնդրէ օր իրեն ներողամիտ ըլլան իւրաքանչիւրին առանձին առանձին չգրելուն համար : — Աւետարանիչ Մ. Յրանօրն Բիլիս ալ գացած է եւ ազդուապէս քարոզած հոծ բազմութեան :

Հայ Լաւ. Ժող. Էջմիածնի Սինոդը որոշած է դատ վարել Թայիրեանի ժառանգորդներուն դէմ, որոնք տակաւին չեն յանձնած Թայիրեանի կողմէ կտակուած 3.500 ռուպլի գումարը, նմանապէս պահանջել կովկասի ուսումնական շրջանի հոգաբարձուէն որ Արղութեանի կողմէ կտակուած 51, 343 ռուպլը նպատակին յատկացնէ : — Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը ամուսնալուծման քանի մը վճիռներ արձակած է եւ ոմանց մէջ երկու կողմերուն ալ վերամուսնութեան արտօնութիւն տուած : — Կ'ըսուի թէ Կէյվէի մէջ 85 սնուօր

Հայեր իրենց առաջնորդէն դժգոհ ըլլալով առաջադրած են դաւանափոխ ըլլալ : — Արմաշու Դպրեւանքէն 3 արեղայ եւ 4 սարկաւազ մայրաքաղաք հրաւիրուած են վարդապետութեան աստիճան ընդունելու համար : — Թէրզեան-Մամուրեանի դատը վերջացաւ : Հաստատուեցաւ թէ «աւագար» բառը հօգեւոր կը նշանակէ, եւ Աբէլ. Մամուրի խմբագիրը դատապարտուեցաւ Տր. Թէրզեանի 1 ոսկի տուգանք վճարել : — Նախապէս հրամայուած էր Ռուսներէն ընել կովկասի դպրոցներուն ընդհանուր լեզուն, մինչեւ իսկ Եւ-Օրթոտքս ուսանողներու կրօնական դասաւանդութիւններուն լեզուն : Սակայն նորագոյն հրամանի մը համաձայն թաղային դպրոցներու լեզուն Հայերէն պիտի ըլլայ, այլեւայլ ազգայնութենէ ուսանողներ ունեցող դպրոցներու մէջ ալ ուսանողներու մեծամասնութեան լեզուն պիտի ըլլայ ընդհանուր լեզուն :

Կաթողիկոս. Կ. պատրիարք Տ. Տ. Սապապեան չորրորդ անգամ ներկայացաւ Պապին, եւ Ն. Սրբութեան մատոյց Անարատ Յղութեան քրտերուն ձեռամբ պատրաստուած ձեռուէ ոսկեթել բարձ մը եւ մայրապետին նամակը :

Յոյն Ժող. Երուսաղէմի Պատրիարքարանին պարտքն է 240,000 ոսկի, որու 70,000ը եկեղեցականներու կը վերաբերի եւ 170,000ը ուրիշ ազգայիններու : Պատրիարքարանին տարեկան եկամուտն է 120,000 ոսկի, բայց ամէն տարի 15,000 ոսկիի բաց մը կ'ունենայ : Իզմիրի Յունաց մէջ ընկերութիւն մը կազմուած է նիւթական վիճակը ապահովելու նպատակով :

Աւետարանիչ Երազմակ. Մարտ 17 (Ն. Տ.) Օ. Ո. 100

Ցրեն, Անառու կրծք. կր 82-86 դահ., Անգղի. քաղ 39½-40 փր., ըն. 106-109, Բիզոն 42½ փր., 42-42½. Լաւ. Սէյիկ. 255-260. Այւր, Էսքիշէի քր. Սեւ ծով 185-195. մա. պարկը 74-75 դահ., Սեւ. Պալքէսի քաղ 0 տեսա (Ա) 94-95, (Բ) 58-66 փր. : 84-90, (Գ) 76-79. Բարիւր, Ռուս. Պոլսոյ զամբ զայգ թիթեղ 36 Ծաւր, Թրիէսթէ կեն. զինարը 82 դահ. : Սուր, 100 քաղ 6½-7 ոսկի : Բէյլ, Եգիպտոս, պար. 105-108. Դրամակ. Մարտ 9/22

Օմ. Միաց. Օ. Ո. 101 32 Րուս. Երկթ. ֆր. 143 75
Մէճիտիյէ 108 Նաբուէն 87 17
Մէթալիք 102 20 Գրիմից 50 30
Մանր արծաթ 104 15 Անգղ. ոսկի 109 39
Ռուսիայ բոլ 90 Մանէթ 8 68

ԱՐՏԱՔԻՆ

Ֆրանսա. Նոր նախարարութիւնը իր պաշտօնա-
վարութիւնն սկսաւ Մարտ 14ին, Դանթին աշ-
խարհավարութիւնը պարզող գրութիւնը Երեսփ-
ժողովին մէջ կարգաց վարչապետ Մ. Սարիէն,
Երեսփոխի ժողովին մէջ ալ Արտաքին գործերու
նախարար Մ. Պուրժուա։ Այդ գրութիւնը եկե-
ղեցապատկան ստացուածներու ցուցակագրութիւ-
նը պատրաստելու առիթով ծագած դժուարու-
թիւններուն համար կ'ըսէ թէ ճեկեղեցւոյ եւ պե-
տութեան անշատման օրինագիծը որքան անար-
դարանալի՝ նոյնքան եւ անակնկալ դիմադրութեան
մը բախեցաւ ցուցակագրութիւններու վերաբեր-
եալ պայմանագրին գործադրութեան մէջ։ Ոչ
մէկս կ'ուզենք ունէ կերպով բռնաբարել կրօնա-
կան հաւատքներու եւ երկրպագութեան գրու-
թիւններու ազատութիւնը։ Օրէնքը պիտի գոր-
ծադրուի ազատական այն ոգիով, որով հաստատ-
ուեցաւ Խորհրդարանէն։ Բայց նաեւ մեր պարտքն
է ամէն օրէնք գործադրել ամբողջ Ֆրանսայի մէջ։
Օրէնքը ամէն տեղ յարգուելու եւ ամէն տեղ
հնազանդութիւն գտնելու է։ Արտաքին գործե-
րու նկատմամբ նոյն պաշտօնագիրը կ'ըսէ. «Մեր
դիտաւորութիւնն է արտաքին մանաւանդ Հիւսի-
սային Ափրիկէի կացութեան վերաբերեալ խնդր-
ներու մէջ շարունակել մեր նախորդներուն քա-
ղաքականութիւնը, որ վերջերս դարձեալ Խորհրդ-
արանին հաւանութեան արժանացաւ։» Այս պաշ-
տօնագրին ընթերցման յաջորդեց վիճաբանութիւն
մը, որու միջոցին Մ. Բիպո, այսինքն նախորդ
դաշինքը տապալողը, կառավարութիւնն հրաւիրեց
զրուելութեամբ շարժել եւ այնպէս գործադրել եկե-
ղեցւոյ եւ պետութեան բաժանման օրէնքը որ
ներքին պատերազմի վտանգ չծագի։ Վիճաբանու-
թենէն ետքը 108 ձայնի մեծամասնութեամբ վստա-
հութեան քուէ տրուեցաւ կառավարութեան։
Թայի փարիզեան թղթակիցը նոր նախարարու-
թեան վրայ խօսելու պահուն կ'ըսէ թէ անոր հաս-
տատութեան սիւնը ոչ վարչապետն է եւ ոչ Մ.
Պուրժուա, այլ Մ. Բլէմանսո, ներքին գործերու
նախարարը։ Իր խորհրդարանական աւելի քան
30 ամեայ կեանքին մէջ առաջին անգամն է որ նա-
խարարական պաշտօնի հրաւիրուեցաւ։ Չէր ու-
զեր ինք քաղաքական ունէ կապ հաստատել կամ
կուսակցական կարգապահութիւն ընդունիլ։ Բայց
իր պերճախօսութեան եւ քննադատութեան զար-
մանալի կարողութիւնները նշանաւոր բոլոր մը հան-
դիսացուցին զինք քաղաքական աշխարհի մէջ։ —

Փոռիէռի հանքերուն աղէտին առիթով ցաւակցա-
կան հեռագիրներ ղրկեցին Պապը, Անգղիոյ Թագաւո-
րը, Դերմանիոյ Կայսրը եւ շատ ուրիշներ։ Երեսփ-
ժողովը 500,000 ֆրանք քուէարկեց տալ արկած-
եալներու այրիներուն եւ զաւակներուն։ Նախագահ
Ֆարիէն 10,000 ֆրանք տուաւ եւ առատ նուէրներ
ղրկուեցան Դերմանիայէ, Անգղիայէ, Պելճիայէ եւ
Աւստրիայէ։ Հանքային հրդեհներ մարելու նպատա-
կով կազմակերպուած Դերմանական հրշիջոց ըն-
կերութիւն մը փութաց օգնութիւն մատուցանել
եւ իր ճարտարութեամբ եւ անձնուիրութեամբ
քանչիւ տպաւորութիւն գործեց։ Անհատական
գիւցազնութեան օրինակներ բազմաթիւ են։ Ֆրան-
սացի մը քանիցս հանքերը իջնելով 17 մարդ ա-
զատեց եւ չեղադրեցաւ աշխատելէ, թէեւ սառտիկ
յոգնած էր։ Ուրիշ մը 14 դիակ վեր հանեց եւ իր
15րդ փորձին մէջ իր կեանքը կորսնցուց։ Նոր հե-
ռագրի մը համաձայն հանքին մէկ անկիւնը զրո-
նուած 227 մարդիկ ողջամբ ազատուած են, եւ թէեւ
շատ տկար են, յոյս կայ որ անոնցմէ շատը ապ-
րին։ Պերլինի Ֆրանսական դեսպանը Ֆրանսայի
կառավարութեան կողմէ շնորհակալութիւն յայտ-
նեց կայսեր եւ կայս. կառավարութեան կողմէ ար-
տայայտուած ցաւակցութեան համար։

Մեծ Բրիտանիա. Երեսփ. ժողովին մէջ ամէնէն
տաք վիճաբանութեան ենթարկուած խնդիրներն
եղան Հարաւային Ափրիկէի հանքերուն մէջ Ձի-
նացիներ աշխատեցնելու վերաբերեալները։ Դադ-
թային նախարարի խորհրդական Մր. Չըրչիլ ըսա-
ւ թէ առ այժմ պիտի արգելեն ուրիշ Ձինացիներ բե-
րել։ Երբ քուէարկուի Թրանսվալի կազմական նոր
օրէնքը, որ հիմա կ'ուսումնասիրուի, եւ զաղթա-
կանութիւնը ինքնօրէն ըլլայ, խնդիրն անմիջապէս
անոր վարչութեան պիտի յանձնուի։ Եթէ գաղ-
թականութիւնը որոշէ Ձինացի գործաւոր բերել
այնպիսի պայմաններով որոնց չկարենայ կառավա-
րութիւնը հաւանութիւն տալ, այն ատեն զայն
մերժելու վեհապետական իրաւունքը ի գործ պիտի
դրուի։ Իր կարծիքով կարելի է, եթէ անհրաժեշտ
ըլլայ, ընդ Ափրիկեցի գործաւոր գտնել, եւ լաւա-
գոյն թռչակ տալով հանքատէրերը պիտի կրնան օպի-
տակամորթ հանքագործ ունենալ։ Մր. Պալֆուր
եւ Մր. Չէյմպլըրլէն այս ուղերձին դէմ խօսեցան։
Չընդունեցան թէ Ձինացի գործաւորներու հան-
դէպ արդարութեան գաղափարներու հետ անհայտ
ու անհամաձայն վարմունք տեղի կ'ունենայ։ Հան-
քերն, ըսին, Հարաւային Ափրիկէի գլխաւոր ճար-
տարութիւնը կը կազմեն եւ վտանգաւոր ձեռնարկ
է Հարաւային Ափրիկէի ինքնավարութիւն տալ եւ

յետոյ գաղթականութեան թոյլ չտալ որ իր գլխաւոր ճարտարութիւնն յառաջ վարէ ինչ կերպով որ ինք լաւագոյն կը համարի : Արտաքին գործերու նախարար Սըր Էտուարտ Կրէյ ըսաւ թէ առանց պարտուպատշաճ պայմաններու չուզուիր Թրանսվալի օգնել որ Զինացի գործաւորներ ստանայ : Այս դժկամակութիւնը ներկայացուելու չէ իբրեւ օեղմուս մը գաղթականութեան իրաւունքներուն : Եւ կարծիք յայտնեց թէ, եթէ Թրանսվալ ուզէ ապագային մէջ Զինացի գործաւոր ունենայլ, զըծուար պիտի չըլլայ համաձայնութեան մը գալ, որով Զինացիներու ներածումը չարունակուի մայր երկրին կամ անոր գաղթականութիւններուն անհաճոյ չեղող պայմաններով : — Արթըր Իշխանը, որ Զանկապանի պատուանշանը տարաւ Ճափոնի կայսեր, քանի մը շաբաթ տեւող այցելութենէ մը ետեւ Մարտ 16ին մեկնեցաւ դէպ ի Քանաաա : Իրեն ի պատիւ տրուած հրաժեշտի հացկերոյթի մը մէջ սապէս ըսաւ. «Ճափոնի մէջ ամէն տեղ եւ ամէն անձէ ամենաշեղ միտով ընդունուեցայ : Անկեղծօրէն յուսալի է որ բարեացակամութեան եւ սիրոյ այս ցոյցը հանդէպ հայրենի երկրիս, որու զինակից է Ճափոն բարեբաստօրէն, ապագային համար բարեգուշակ նշան մը ըլլայ : — Ուէյլօի Իշխանը եւ Իշխանուհին Պելուճիթանի մէջ էին անցեալ շաբթու :

Ալէքէրասի դեպուտատները. Ժողովին նիստերը քանի մը օր ընդհատուեցան եւ մինչեւ երեքշաբթի չվերսկսան : Դեռ անստոյգ է թէ տէրութիւնները պիտի կրնան համաձայնիլ : Դրամատան նկատմամբ Ֆրանսա ուրիշ զիջումներ ըրաւ : Ոստիկանութեան վերաբերեալ Աւստրիական առաջարկին հանդէպ սա է Ֆրանսայի դիրքը. «Պայմանով որ ոստիկանութիւնը Ֆրանսական սահմանի վրայ, վերին քննչութեան գրութիւն մը ընդունիլ. այդ քննչութիւնը ըստ կարելոյն արդիւնաւոր ու զօրաւոր հանդիսացնելու հաճութիւն տալ, բայց միւս կողմէ բնաւ չընդունիլ որ այդ քննչութիւնը գործակցութեան վերածուի եւ բացարձակապէս չթողուի որ քննիչը նաւահանգիստի մը վրայ օւղղակի իշխանութիւն ունենայ :» Այսպէս Քասապլանքայի ոստիկանութիւնը մարզող սպաները փոքրիկ տէրութենէ մը ընտրելու առաջարկը կը մերժուի Ֆրանսայի կողմէ, որ ոստիկանութիւնը միջազայնացնելու Գերմանական առաջարկին կ'ընդդիմանայ :

Այլեւայլ. Ռուս կառավարութիւնը սկսաւ քննել Ամերիկեան դրամատէրերու խմբակի մը առաջարկը, որով կ'օւղղուի զԱլասքա միացնել Սիպերիոյ

Քանօք քաղաքին հետ եւ Պէհրինկի նեղուցին տաւ կէն գետնուղի մը բանալ : — Քալրաաօի (Ամերիկա) մէջ կառախումբի ընդհարումէ մը 40 անձ մեռան եւ 100 ալ վիրաւորուեցան : — Ճափոնցիներն արագ վաւարիվածութեամբ կը մանեն, կ'ըսուի, եւ խանութ կը բանան եւ մեծ մասամբ իրենց ձեռք կ'անցնեն բոլոր առեւտուրը : Ճափոնի երկաթուղիները գնելու կառավարական ծրագիր մը քաւարկուեցաւ Երեսփ. Ժողովէն : — Միաց. Նահանգներու Սամա կղզիքի մը պատկանող Սաւայի կղզիին մէջ հրաբուխ մը բորբոքեցաւ եւ երեք գիւղ կործանեց : Լավան մէկ հզարմթրէ աւելի լայն հոսանքով դէպ ի ծով կը վազէ : — Սպանիոյ Խորհրդարանին մատուցուած օրինագծի մը համաձայն, Թագաւորին ամուսնանալէն ետքը, 18 000 Անգլ. ֆունտի տարեթոշակ պիտի տրուի Թագուհիին եւ, երբ այրիանայ ան, պիտի շարունակէ 10,000 Անգլ. ֆունտի տարեթոշակ ընդունիլ եթէ վերստին չամուսնանայ : — Գերման զօրքերը Կայս. հրամանի մը համաձայն Ապրիլին պիտի մեկնին Զինէ, 100 հոգի միայն թողուլ դեսպանատան իրեւ պահապան : Մեկնողներու թիւը պիտի ըլլայ իբր 1,900 : — Ուաշինկթընէ կը հեռագրուի թէ Միաց. Նահանգներու Պատերազմական նախարար Մր. Թաֆթ ընդունած է Նախագահին հրաւերը Գերագոյն Ատենի աւագ դատաւոր ըլլալու յառաջիկայ աշնան, երբ պաշտօնէ պիտի քաշուի արդի աւագ դատաւորը : Մր. Թաֆթ Նախագահ Րոզելվելթի հաւանական յաջորդը կը համարուէր : Բայց կ'երեւի թէ ինք նախամեծար կը համարի այս համաձայնարար նուագ նշանաւոր պաշտօնը : — Շաբթուան թերթերը կը ծանուցանեն ռաստիկ երկրաշարժ մը Ֆորմոզա կղզիին մէջ պատահած, փոթորիկ մը որ ողողած է Պրագիլիոյ Րիօ Եանէյրօ մայրաքաղաքին ինչ ինչ մասերը, տուններ կործանելով եւ կեանքի կորուստ պատճառելով, ուրիշ մը Հիւսիսային Մովուն մէջ՝ որ բաւական վնաս հասուցած է Գերման եւ Պելճիական նաւահանգիստներու : — Գերմանիոյ 1905ի մարդահամարէն կը տեսնուի թէ Կայս. պետութեան բնակչութիւնն է 60 605,183 : — Փոթթուկալի Թագաւորը եւ Թագուհին այս շաբթու Մատրիտ այցելեցին : — Ալֆոնսօ Թագաւորն ի մօտոյ Քանարեան կղզիները պիտի երթայ : — Նոր հեռագիրներու համաձայն հաղարուար կեանքի կորած են Ֆորմոզայի երկրաշարժէն, Ալէքէրասի կացութիւնն ալ աւելի յուսադրիչ է :

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

Ի ՏԱՐԱՆԻ Ա. ՏԱՐԱՐ ԳՈՏԱՆՆԵՐ

Ֆինանսները եղբորդու Ամերիկացի խան